

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas

Pedagogikos katedra

PRADINĖS MOKYKLOS PEDAGOGINIO PERSONALO KVALIFIKACIJOS TOBULINIMAS: LIETUVOS IR ŠKOTIJOS ATVEJIS

Švietimo vadybos magistro baigiamasis darbas

Autorė:

HMIŠV16 Giedrė Gedrimaitė

Vadovas:

Prof. dr. Ilona Klaniėnė

Klaipėda, 2019

DARBE NAUDOTŲ LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Kompetencijos termino struktūra.....	14
2 lentelė. Pagrindinės pedagogų kompetencijų sritys pagal gebėjimų pobūdį ir taikymą.....	16
3 lentelė. Kompetencijų formavimąsi lemiantys veiksniai.....	17
4 lentelė. Pedagogo kompetencijų struktūrinis modelis.....	18
5 lentelė. Kvalifikacijos ir kompetencijų sąsaja.....	18
6 lentelė. Penkios inovatyvios pedagogų perkvalifikavimo formos.....	30
7 lentelė. Škotijos švietimo organizacijos ir jų paskirtis.....	32
8. lentelė. Socialinės – demografinės respondentų charakteristikos.....	37
9 lentelė. Klausimyno teminiai blokai.....	38
10 lentelė. Pedagogų naudojami dokumentai, tobulinant savo kvalifikaciją.....	40
11 lentelė. Šaltiniai, iš kurių sužinoma apie pedagoginius kvalifikacijos tobulino renginius.....	41
12 lentelė. Pradinių klasių pedagogų veiksmai po kvalifikacijos tobulinimosi renginių.....	42
13 lentelė. Pedagoginių kvalifikacijos tobulinimo renginiai, laikas.....	43
14 lentelė. Pedagogų nurodytos kvalifikacijos tobulinimosi vietos.....	46
15 lentelė. Kompetencijos, ugdomos pedagoginės kvalifikacijos tobulinimo renginiuose.....	47
16 lentelė. Priežastys, lemiančios pedagoginį kvalifikacijos tobulinimą.....	49
17 lentelė. Mokyklos kaip institucijos dėmesys pedagogų kvalifikacijos tobulinimui.....	51
18 lentelė. Pedagogų pasitenkinimas kvalifikacijos tobulinimosi aspektais.....	52
19 lentelė. Mokyklos vadovų taikomos priemonės pedagogų kvalifikacijos tobulinimuisi.....	57

DARBE NAUDOTŲ PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Tyrimo schema.....	35
2 pav. Pedagoginio kvalifikacijos tobulinimo užsiėmimų tipų naudingumas.....	44
3 pav. Pedagoginių kvalifikacijos tobulinimo būdų veiksmingumas, vertinimo vidurkiai.....	45
4 pav. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas.....	48
5 pav. Pedagoginės kvalifikacijos tobulinimosi dažnumas.....	49
6 pav. Veiksniai, lemiantys sėkmingą kvalifikacijos tobulinimąsi.....	54
7 pav. Tinkamų sąlygų tobulinti pedagoginę kvalifikaciją sudarymo vertinimas.....	54
8 pav. Pedagogų siūlymai, siekiant sudaryti geresnes sąlygas pedagogų kvalifikacijos tobulinimui(si).....	56
9 pav. Pedagoginio kvalifikacijos plano sudarymas.....	57
10 pav. Problemos, su kuriomis susiduria pedagogai, norėdami kelti savo kvalifikaciją.....	59

SANTRAUKA

Gedrimaitė G. Pradinės mokyklos pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimas: Lietuvos ir Škotijos atvejis. Švietimo vadybos magistrantūros baigiamasis darbas. Darbo vadovė profesorė dr. I. Klanienė, Klaipėdos universitetas: Klaipėda, 2019.

Spartėjantis gyvenimo tempas daro didžiulę įtaką pasirinktai profesijai, karjeros augimui. Su visuomenėje vykstantčiais pokyčiais kartu turi tobulėti ir mokytojas. Žinių įgijimas ir kompetencijų plėtojimas tampa vis svarbesnis nuolatinio tobulinimosi kontekste. Švietimo tobulinimas tampa vis aktualesne tema Lietuvoje. Pasaulio pokyčiai lemia pokyčius įvairiose gyvenimo srityse, pradedant nuo mokyklų. Veikiant intensyviems pokyčiams visuomenėje, mokytojai taip pat privalo tobulėti. Žinių srautai žmogų lydi visą jo gyvenimą ir kelia vis naujus iššūkius. Kompetencijų atnaujinimas tai ne tik noras, bet būtinybė nuolat domėtis kintančia aplinka. (Kučinskienė, 2004).

Tyrimo objektas. Pradinių mokyklų pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimas Lietuvoje ir Škotijoje.

Tyrimo tikslas. Atskleisti pradinės mokyklos pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimo galimybes Lietuvoje ir Škotijoje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti pradinės mokyklos pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimosi teorinius pagrindus.
2. Išanalizuoti dokumentus, reglamentuojančius Lietuvos ir Škotijos pedagogų kvalifikacijos tobulinimą, lyginamosios analizės kontekste.
3. Atskleisti pedagoginio personalo požiūrį į kvalifikacijos tobulinimą Lietuvoje ir Škotijoje.
4. Teikti siūlymus dėl pradinės mokyklos pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimo Lietuvoje.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, kiekybinio tyrimo metodas – anketinė apklausa Lietuvos ir Škotijos pradinėse mokyklose, kuriose dalyvavo 122 respondentai. Kiekybinio tyrimo duomenys apdorojami naudojant SPSS (Statistical Package for Social Sciences) – 22.0 programą.

Atlikus mokslinės literatūros šaltinių analizę paaiškėjo, kad kvalifikacija ir kompetencija yra glaudžiai susijusios tarpusavyje.

Atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad Lietuvos ir Škotijos šalių kvalifikacijos tobulinimas vyksta ne darbo metu. Škotijos ir Lietuvos pedagogai, kaip naudingiausių išskyrė teorinius –

praktinius užsiėmimus. Tyrimo metu taip pat išaiškėjo Lietuvos pedagogams veiksmingiausi mokymai: seminarai, pedagoginės idėjų mugės, edukacinės išvykos, o Škotijoje kursai, paskaitos. Atlikus tyrimą, jis parodė, kad Lietuvos ir Škotijos šalių pedagogai apie kvalifikacijos tobulinimo renginius sužino iš kolegų. Lietuvos pedagogai yra linkę dalintis gauta informacija su kolegomis, o Škotijos pedagogai gautas žinias taiko praktikoje. Atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad dažniausiai asmeninė motyvacija lemia kvalifikacijos tobulinimą. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad pasigendama aiškios pedagogų motyvavimo sistemos

SUMMARY

Gedrimaitė G. Improving Qualifications of Primary School Educators: a Case of Lithuania and Scotland. Master's thesis in Education Management. Supervisor: Prof. Dr. I. Klanienė, Klaipėda University: Klaipėda, 2019.

The accelerating pace of life has a huge impact on the chosen occupation and career growth. Teachers must also keep up with changes in society. Acquisition of knowledge and capacity building are becoming increasingly important in the context of continuous improvement and development. Currently, improving education is a topical issue in Lithuania. Changes in the world lead to changes in different areas of life, including schools. In the context of intense societal changes, teachers must also improve. Flows of knowledge accompany us the entire life and pose new challenges. Therefore, the update of competencies is not only an aspiration, but a necessity to keep an eye on the changing environment. (Kučinskienė, 2004).

Object of the research. Improving qualifications of primary school educators in Lithuania and Scotland.

Aim of the research. To reveal the possibilities of improving qualifications of pedagogical staff in primary schools in Lithuania and Scotland.

Tasks of the research:

1. To analyze the theoretical background of qualifications improvement of pedagogical staff in primary schools.
2. To analyze documents regulating qualifications improvement of Lithuanian and Scottish educators in the context of comparative analysis.
3. To reveal the attitude of pedagogical staff towards improving qualifications in Lithuania and Scotland.
4. To present proposals regarding qualifications improvement of pedagogical staff in primary schools in Lithuania.

Methods of the research: Analysis of scientific literature, quantitative research method—questionnaire survey in Lithuanian and Scottish primary schools with 122 respondents attending. Quantitative research data are processed using the SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) - 22.0 software.

Having analyzed the sources of scientific literature, it was found that the qualifications and competencies are closely related.

The results of the research suggest that the qualifications of Lithuanian and Scottish educators are improved outside working hours. Scottish and Lithuanian teachers have identified theoretical and practical training as the most useful. The study has also revealed that seminars, pedagogical fairs of ideas and educational trips are the most effective training methods for Lithuanian teachers, while courses and lectures have been found to be most effective in Scotland. The survey has shown that Lithuanian and Scottish educators learn from their colleagues about training events. Lithuanian educators tend to share the information they obtain with their colleagues, and Scottish educators tend to apply their knowledge in practice. Personal motivation has been found to be the determining factor in improving qualifications in most cases. The results of the research have revealed that there is a lack of consistent teacher motivation frameworks.

TURINYS

Darbe naudotų lentelių sąrašas.....	2
Darbe naudotų paveikslėlių sąrašas.....	3
Santrauka.....	4
ĮVADAS.....	9
1.PRADINĖS MOKYKLOS PEDAGOGINIO PERSONALO KVALIFIKACIJOS TOBULINIMAS: LIETUVOS IR ŠKOTIJOS ATVEJIS	13
1.1 Pedagogų kvalifikacijos samprata.....	13
1.2 Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo poreikis pradinės mokyklos kaitos kontekste.....	19
1.3 Pedagogų kvalifikacijos tobulinimą reglamentuojantys dokumentai.....	22
1.4 Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ypatumai Lietuvoje.....	26
1.5 Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ypatumai Škotijoje.....	31
2. PRADINĖS MOKYKLOS PEDAGOGINIO PERSONALO KVALIFIKACIJOS TOBULINIMAS LIETUVOS IR ŠKOTIJOS ATVEJO EMPIRINIO TYRIMO ORGANIZAVIMAS.....	35
2.1. Tyrimo metodologija.....	35
2.2. Pradinės mokyklos pedagoginio personalo Lietuvoje ir Škotijoje apklausos rezultatai.....	40
2.2.1. Tyrimo rezultatų apibendrinimas.....	59
DISKUSIJA.....	62
IŠVADOS.....	64
REKOMENDACIJOS.....	66
LITERATŪRA.....	67
PRIEDAI.....	72

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Šiandieninėje visuomenėje vykstantys pokyčiai daro įtaką pasirinktai profesijai ir karjeros augimui. Kintantis gyvenimo tempas verčia nuolatos atnaujinti profesines žinias, kurios lemia sėkmingą darbo kokybę, prisitaikymą darbo rinkoje. Kvalifikacija tapo esminiu ugdymosi sistemos kaitos akcentu. Daugelyje Lietuvos ir ES strateginiuose švietimo dokumentuose pabrėžiamas žinių perteikimas, kompetencijų plėtojimas. Valstybės švietimo 2013 – 2022 metų strategijos tikslas yra paversti Lietuvos švietimą tvariu pagrindu valstybės gerovės kėlimu. Šią idėją sustiprina Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, kurioje visuomenė turi tapti veikli, solidari, nuolat besimokanti. Numatoma sukurti efektyvią mokymosi visą gyvenimą sistemą, kuri užtikrintų būtinų žinių įgijimą ir tobulinimą.

Švietimo tobulinimas tampa vis aktualesne tema Lietuvoje. Pasaulio pokyčiai lemia pokyčius įvairiose gyvenimo srityse, pradedant nuo mokyklų. Veikiant intensyviems pokyčiams visuomenėje, mokytojai taip pat privalo tobulėti. Žinių srautai žmogų lydi visą jo gyvenimą ir kelia vis naujus iššūkius. Kompetencijų atnaujinimas tai ne tik noras, bet būtinybė nuolat domėtis kintančia aplinka. (Kučinskienė, 2004). Mokymasis visą gyvenimą leidžia realizuoti savo gabumus, sėkmingai konkuruoti darbo rinkoje, numatant naujas perspektyvas. Nuoseklus mokymasis leidžia planuoti mokymąsi visą gyvenimą. Pabrėžiama, kad mokytojo darbas darosi intensyvėjantis, visa tai lemia mokytojo vaidmens išaugimą ir kaitą (Hargreaves, 1999). L. Sajienė (2009) teigė, kad nuolatinis tobulėjimas visą gyvenimą yra labai reikšmingas asmenybės kūrimasis ir saviraiškos visuomenėje prielaida, rezultatas.

Vis labiau akcentuojama kvalifikacijos ir kompetencijų svarba nuolatinio tobulinimosi kontekste. Lietuvoje mokymosi visą gyvenimą idėja yra įtvirtinta šiuose dokumentuose: LR Švietimo įstatyme (2011), Mokymosi užtikrinimo strategijoje (2008), Mokymosi visą gyvenimą memorandume (2001), LR Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatyme (2008), Valstybinė švietimo strategijoje 2013 – 2022, Pedagogo profesijos kompetencijų apraše (2007).

Pedagogų kompetencija ir kvalifikacijos tobulinimas turi didelę įtaką švietimo kokybei, kurios rezultatas yra mokinių pasiekimai ir jų pažanga. Jeigu mokinių gebėjimai pagerėję ir nedaug, tačiau tai gali turėti šalies ūkiui labai didelę įtaką ir ekonominę naudą ilgoje perspektyvoje.

Kvalifikacijos ir kompetencijos sąvokos yra apibrėžiamos ir teisiniuose dokumentuose. Kvalifikacijos sąvoka Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme apibrėžiama „teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstama asmens turimų kompetencijų arba profesinės patirties ir turimų kompetencijų, reikalingų tam tikrai veiklai, visuma“ (Lietuvos švietimo įstatymas, 2011, p.1).

Kompetencijos sąvoka Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme apibrėžiama, kaip gebėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytomis žiniomis, mokėjimais, įgūdžiais. (Lietuvos švietimo įstatymas, 2011).

L. Gudelienės - Gudelevičienės, A. Kaušylienės (2006) teigimu, nuolat kintančioje visuomenėje turi keistis ir mokytojas, jo kritinis mąstymas, kuris daro įtaką nenutrūkstamam tobulėjimui visą gyvenimą. Pasak Ž. Grakausko ir A. Valicko (2010) nuolatinis tobulėjimas yra neatsiejamas nuo profesinės veiklos. G.Šmitienė, R.Braslauskienė (2004) tyrė pradinių klasių mokytojų socialinės kompetencijos raišką. Išvadose yra akcentuojama, kad pradinių klasių mokytojai turi ieškoti būdų įsivertinti turimas profesines (socialines) kompetencijas. Remiantis Valstybinio audito ataskaita „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas“ (2016), savivaldybių duomenimis, bendrojo ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimui (2012–2014 m.) panaudota 4 447,4 tūkst. Eur mokinio krepšelio lėšų. Ministerijos duomenimis, tuo pačiu laikotarpiu įgyvendinant ES paramos 2007–2013 m. projektus panaudota 66 110,0 tūkst. Eur (iš viso 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu 110 767,0 tūkst. Eur). Šios lėšos naudotos nesant patvirtintų pedagogų kvalifikacijos tobulinimo prioritetų ir nesukūrus veiksmingos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos.

Europoje pedagogų kompetentingumas ir jų profesinis tobulinimasis suvokiamas kaip neatsiejama profesinės veiklos dalis, lemianti švietimo kokybę (Education at a Glance, 2013).

Tarptautinis penkiolikmečių tyrimas PISA (angl. Programme for International Student Assessment) (2015) atliktų tyrimų duomenimis, lyderio poziciją užima Suomija, kaip geriausiai veikiančia švietimo sistema. Suomijoje yra vykdomi kokybiški pedagogų rengimai. Po Suomijos seka Pietų Korėja, Čekija, Vengrija. Gilinantis į Škotijos švietimo sistemą pastebima, kad šalis turi galias kvalifikacijos tobulinimo tradicijas. Škotijoje yra ypač glaudus bendradarbiavimas tarp su švietimu susijusiomis institucijomis. Mokytojus išvykusius į kvalifikacijos tobulinimo renginius pavaduoja kiti kvalifikuoti specialistai. Taip yra sudaromos tinkamos sąlygos pedagogams dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. Lietuva iš Škotijos turėtų pasimokyti sudaryti tinkamas sąlygas pedagogams vykti į kvalifikacijos tobulinimo renginius. Glaudesnio bendradarbiavimo su švietimu susijusiomis institucijomis.

Tyrimo naujumas. Pradinių klasių mokytojų kvalifikacijos tobulinimas yra mažai analizuota problema. G.Gedvilienė, L. Laužackas, V. Tūtlys (2010) skiria dėmesį mokytojų kvalifikacijos poreikiams nustatyti. Barkauskaitės M. (2006) nagrinėjamame darbe dėmesys skiriamas pedagogo kvalifikacijos tobulinimo galimybėms, pedagogo psichologiniams ypatumams. B. Simonaitienė, V. Targamadžė (2001) tyrė mokytojų požiūrį į kvalifikacijos tobulinimo sistemos pokyčius. R.Čiužas

(2013) gilinasi į mokytojų kompetencijų svarbą, bei jų kaitą. K. Trakšėlys, D. Martišauskienė (2013) nagrinėjo personalizacijos aspektus šiuolaikinėje visuomenėje. Targamadžė V. (2016) tyrė pedagogų kompetencijų tobulinimo poreikius, dalyvaujant profesinėje veikloje, Paurienė G. (2017) nagrinėjo pedagogų profesinės kompetencijos ugdymą savaiminiu mokymuisi. Pella S.(2015) kvalifikacijos tobulinimas yra efektyvus, kada trunka visą gyvenimą.

Problema. Intensyvėjant žinių srautui, vystantis technologinei pažangai, skaitmenizacijos procesui, naujų įgūdžių formavimuisi, išryškėja poreikis nuolatos atnaujinti jau turimas ir įgytas kompetencijas. Nagrinėjant mokslinius straipsnius, pasigendama tyrimų apie pradinį klasių mokytojų kvalifikacijos tobulinimą. Iš to kyla probleminiai klausimai.

- Kokios sąlygos sudaromoms pradinės mokyklos pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimui ?
- Su kokiais sunkumais susiduria pradinį klasių mokytojai tobulindami kvalifikaciją Lietuvoje ir Škotijoje?
- Kokios yra pradinės mokyklos pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimo galimybės Lietuvoje ir Škotijoje?

Tyrimo objektas. Pradinį mokyklų pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimas Lietuvoje ir Škotijoje.

Tyrimo tikslas. Atskleisti pradinės mokyklos pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimo galimybes Lietuvoje ir Škotijoje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti pradinės mokyklos pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimosi teorinius pagrindus
2. Išanalizuoti dokumentus, reglamentuojančius Lietuvos ir Škotijos pedagogų kvalifikacijos tobulinimą, lyginamosios analizės kontekste.
3. Atskleisti pedagoginio personalo požiūrį į kvalifikacijos tobulinimą Lietuvoje ir Škotijoje.
4. Teikti siūlymus dėl pradinės mokyklos pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimo Lietuvoje.

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė.
2. Anketinė apklausa Lietuvos ir Škotijos mokyklose.
3. Lyginamoji analizė.

4. Kiekybinių duomenų analizė atlikta naudojant SPSS (Statistical Package for Social Scienes) – 22.0 programą.

Teorinės nuostatos. Magistro darbe remiamasi pragmatizmo ir konstruktyvizmo teorijos. Pragmatizmas – filosofijos kryptis, kuri susiformavo XIX a. pab. – XX a. pr. JAV. Jos pradininkas JAV pedagogas Dž. Diujis. Jis vienas iš žymiausių XX a. JAV pedagogų, kurio filosofijos pamatą sudaro utilitaristinės pažiūros. Pragmatizmo tikslas yra ugdyti individą, mokantį spręsti gyvenimo problemas. Pragmatizmo teorija kelia uždavinį moksliniais metodais analizuoti mąstymo struktūras, kad kuo efektyviau būtų galima jas taikyti praktikoje. Vadinasi, tobulinant pedagogų pedagoginę kvalifikaciją yra labai svarbu mokėti spręsti iškilusias problemas, įgytas žinias taikyti praktikoje.

Konstruktyvizmo teorija pabrėžia, kad pedagogas yra aktyviai besimokantis asmuo, gebantis planuoti savo veiklą ir reflektuoti. Konstruktyvizmo teorijoje teigiama, kad kiekvienas individas remiasi savo patirtimi, naujai įgytomis žiniomis, bei bendraudamas su kitais mokosi ir ugdomi. Šios teorijos pradininkas yra laikomas Žanas Piežė (Jean Piaget).

1. PRADINĖS MOKYKLOS PEDAGOGINIO PERSONALO KVALIFIKACIJOS TOBULINIMAS: LIETUVOS IR ŠKOTIJOS ATVEJIS

1.1 Pedagogų kvalifikacijos samprata

Kiekvienas žmogus šiandieninėje visuomenėje skiria didžiulį dėmesį savo pasirinktai profesijai ir karjeros augimui. Spartėjantis gyvenimo tempas verčia nuolat atnaujinti įgytas profesines žinias, kurios lemia sėkmingą darbo kokybę bei prisitaikymą darbo rinkoje. „Pastaraisiais metais kvalifikacijos samprata tapo esminiu ugdymo sistemos kaitos akcentu: Lietuvos ir ES strateginiuose švietimo dokumentuose pabrėžiamas perėjimas nuo žinių perteikimo prie kompetencijų plėtojimo“ (Žadeikienė, Railienė, 2009, p. 36). Kvalifikacijos terminas yra kilęs iš lotynų kalbos (quails – kokios kokybės + facere – daryti). Visa tai reiškia profesinio ugdymo reikalavimų įgyvendinimo kokybę bei veiklos specializacijos kokybę. (Jovaiša, 2007, p.129)

Norint suprasti kvalifikacijos reikšmę darbuotojui, reikia apžvelgti ir įsigilinti į jos prasmę. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2011) kvalifikacijos sąvoka apibrėžiama kaip teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstama asmens turimų kompetencijų arba profesinės patirties ir turimų kompetencijų, kurios reikalingos tam tikrai veiklai, visuma. Pasak R. Laužacko (2008), kvalifikacija – tai „socialiai kuriamas ir konstruojamas fenomenas, kuris priklauso nuo įvairių dalininkų ir kitų švietimo bei veiklos sistemos dalyvių – dirbančiųjų, darbdavių, profesinio rengimo institucijų, valstybinės valdžios ir visuomenės institucijų, visų visuomenės narių sąveikos, interesų raiškos, tarpusavio pozicijų“ (Laužackas, 2008, p. 15). Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba (2003), kvalifikaciją apibrėžia kaip žinių, įgūdžių, patirties, bendrųjų gebėjimų, reikalingų bet kuriam asmeniui gerai atlikti tam tikrą užduotį ar darbą.

Tarptautinių žodžių žodyne kvalifikacija turi keletą reikšmių (2013) „kvalifikacija - ko nors kokybės nustatymas, ko nors įvertinimas; žmogaus tinkamumo, pasirengimo tam tikram darbui laipsnis; žmogaus tinkamumo tam tikram darbui nustatymas; darbo rūšies charakteristika, nustatoma pagal darbo sudėtingumą, tikslumą, atsakingumą; profesija, specialybė“ (Kaulakienė, 2013, p. 466).

Studijų kokybės terminų žodyne (2014) kvalifikacija apibūdinama kaip „formalaus vertinimo ir įteisinimo proceso rezultatas, kuris įsigalioja, kai valstybės pripažinta institucija nusprendžia, kad asmuo pasiekė studijų programos rezultatus, ir išduoda nustatytą dokumentą, patvirtinantį turimą asmens kompetentingumą tam tikrai profesinei veiklai vykdyti“ (Pukelis, Smetona, 2014, p. 46).

Anot L. Kaminskienės, G. Pileičiko, V. Tūtlio (2015), kvalifikaciją apibūdina profesijai reikalingos žinios ir gebėjimai, kurie yra kintantys reiškiniai. Kvalifikacija traktuojama kaip žmogaus charakteristika, kuri leidžia pamatyti asmenybės pilnumą ir kryptingą tam tikros veiklos siekį. Autorių

teigimu, kvalifikacija nėra amžina, neatliekant veiklų, ji nyksta: „žmogus turi rasti kvalifikacijos praradimą kompensuojančius svetus, t.y. privalo nuolat tobulinti savo kvalifikacinį potencialą. Profesinio tobulėjimo metu yra įgyjamos su naujų reikalavimų, operacijų, funkcijų atlikimu susijusios kompetencijos, papildančios turimą kvalifikaciją.“

Kvalifikacijos viena iš sudedamųjų dalių – kompetencija, todėl reikia įsigilinti kaip yra apibrėžiamos kompetencijos ir kokių formų jos gali būti. Kvalifikacijos samprata siejasi su žmogiškųjų išteklių valdymu, kompetencijų ugdymu. Darbuotojų kompetencijos vystymas – tai galimybė didinti veiklos produktyvumą ir užtikrinti ilgalaikę organizacijos sėkmę.

Autorės P. Jucevičienė, D. Lepaitė (2007) kompetencijos termino struktūrą pateikė vizualiai. Iš šios vizualizacijos galime matyti, kad kompetenciją sudaro: asmenybės savybės, vertybės, požiūriai, o į kvalifikaciją įeina įgūdžiai, mokėjimai, žinios, gabumai.

1 lentelė. Kompetencijos termino struktūra (Jucevičienė, Lepaitė 2000)

Kompetencija
Asmenybės savybės
Vertybės
Požiūriai
Kvalifikacija
Įgūdžiai
Mokėjimai
Žinios
Gabumai

Anot B. Vengrienės (2006), kompetencija – tai visuma žinių, mokėjimo ir elgsenos, kurią personalas panaudoja teikdamas paslaugą. Tai sugebėjimas rasti tinkamus sprendimus susiklosčiusioje situacijoje, kuri dažnai įvairuoja ir kinta. Todėl kompetencija neapsiriboja vien tik specifinėmis žiniomis. R. Boyatzis (2009) apibrėžia kompetenciją kaip sugebėjimą arba galėjimą. Tai yra rinkinys susijusių, bet skirtingų elgsenos iššaukiamų grupės pagrindinių sumanymų, kuriuos mes vadiname „tikslu“. V. Kalargyrou ir R. Woods (2011) teigia, kad teorijoje išryškėja trys skirtingos kompetencijos apibrėžtys:

- kompetencijos kaip individualios savybės;
- kompetencijos kaip organizacijos charakteristikos;
- kompetencijos sąvoka kaip palengvinantis įrankis ir ryšys tarp švietimo ir darbo rinkos.

Anot Carl Gustav Johasevin, Niels Ole Pors (2004), terminas „kompetencija“ yra kilęs iš žodžio „kompetentingas“, reiškiančio kvalifikuotas, gabus, autoritetingas, galintis spręsti. Tačiau šis žodis vartojamas platesne prasme, apimančia žinių, įgūdžių bei nuostatų ugdymą. Kompetencija – rinkinys įgūdžių, kuriuos galima pritaikyti tiek asmeniniams poreikiams tenkinti, tiek organizacijos vystymuisi gerinti.

Galime teigti, kad darbuotojų kompetencijų sritys ir gebėjimai lemia ilgalaikę sėkmę organizacijose. Atsižvelgiama ir į tai, kad daugumoje organizacijų nebelyka hierarchinio pasiskirstymo, o kiekvienas darbuotojas atlieka vis daugiau skirtingų funkcijų. Darbuotojo kompetencija nėra statiškas reiškinys. Ji keičiasi nuolat didėjant suvoktų žinių kiekiui ar susiformavus naujo turinio mokėjimams bei įgūdžiams. Specialiųjų profesinių bei bendrųjų žinių, mokėjimų ir įgūdžių lygio pokytis pasiekiamas ugdymu, saviugda bei prigimtiniais žmogaus gebėjimais.

Anot I. Bilbokaitės (2013), sąvoka „kompetencija“ siejasi su holistiškai suprantamu asmeniniu potencialu ir galimybėmis pritaikyti kintamus ir tikslingus gebėjimus, remiantis žiniomis, patirtimi, vertybinėmis nuostatomis.

Pasak autorių, kompetencija – tai gebėjimų ir technologijų derinys, kuris yra pagrįstas žodžiais išreikštomis žiniomis, tai yra elgesio bruožų, būtinų norint sėkmingai atlikti darbą, rinkinys. Kompetencijos sąvoką apibrėžia kaip individo savybes, kurios priežastiniais ryšiais yra susijusios su efektyviu arba geresniu darbo atlikimu. Visa tai yra apibrėžiama įvairiais asmens terminais: charakteristikomis, bruožais, savybėmis, žiniomis, įgūdžiais ir motyvais. (Lileikienė, Rimkevičienė, 2012)

Pasak K. Pukelio, ir N. Pileičikienės (2010) kompetencijos sąvoką galima apibrėžti kaip asmens reikalavimą mokėjimui. Visa tai yra apibrėžta profesijos standarte, kuriame yra užtikrinamas tam tikros veiklos atlikimas.

Anot E. Gimžauskienės, J.D. Staliūnienės (2010) negalima rasti vieno tikslaus kompetencijų apibrėžimo. Visi tyrimai yra fragmentiški. Atstovai, analizuodami įvairaus lygio problemas kompetencijų sąvoką vartoja skirtingiems tyrimo tikslams nustatyti.

Kaip teigia K. Paleckis, V. K. Paleckienė (2013) kompetencijos sąvoka apibūdina profesinį tam tikro asmens pasirengimą santykiams su išorine aplinka. Kiekvieno asmens užimama vieta

visuomenėje, organizacijoje, įmonėje priklauso nuo asmenybės bruožų (asmeninių savybių), įgytų žinių, mokėjimų.

2 lentelė. Pagrindinės pedagogų kompetencijų sritys pagal gebėjimų pobūdį ir taikymą

Eil. Nr.	Kompetencijų sritys	Gebėjimai
1.	Bendrosios kompetencijos	Valstybinės bei užsienio kalbos mokėjimas, tinkama vartoseną, komunikaciniai gebėjimai, kritinis mąstymas, naujų technologijų taikymas bei informacijos valdymo įgūdžiai, teisinis raštingumas, bei etiketo išmanymas.
2.	Kultūrinės kompetencijos	Kultūrinis propagavimas, aktyvumas, organizavimas.
3.	Socialinės kompetencijos	Visuomeninis, pilietinis ir demokratinis aktyvumas bei sąmoningumas, socialinis jautrumas, organizuojant labdarą, paramą bei kitą reikalingą pagalbą neįgaliems ir socialiai pažeidžiamiems asmenims.
4.	Sportinės kompetencijos	Nuolatinis sporto ir fizinio aktyvumo propagavimas, renginių organizavimas.
5.	Vadybinės organizacinės kompetencijos	Įskaitant ekonominį ir finansinį raštingumą.
6.	Dalykinės kompetencijos	Mokomojo ir tai pačiai žinijos bei ugdymo sričiai (socialiniai, humanitariniai, gamtos mokslai, technologijos, menai, kūno kultūra ir sportas) priklausančių dalykų pagrindų bei naujovių išmanymas).

7.	Didaktinės kompetencijos	Psichologinės žinios ir jų taikymas, profesinės etikos išmanymas.
----	--------------------------	---

Šaltinis: Sudaryta autorės pagal Pedagogo profesijos kompetencijos aprašas (2015).

Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcijoje (2012) kompetencijos sąvoka yra siejama su žodžiais „įgyjama“, „ugdoma“, todėl kompetencijos sąvoka yra vartojama tiek bendrajam profesinių gebėjimų lygiui, tiek atskiriems gebėjimams atlikti profesines užduotis.

Visuomenės pokyčiai daro didžiulę įtaką švietimo sistemai. K. Trakšelis ir D. Martišauskienė (2013) teoriškai išanalizavo ir empiriškai ištyrė pedagogų profesionalizacijos aspektus modernioje visuomenėje. Tobulėjimo sėkmė priklauso ir nuo mokykloje vykstančių pokyčių.

Kiekvienos mokyklos darbuotojų kompetencijų vystymasis – tai galimybė didinti veiklos produktyvumą, kuri gali užtikrinti ilgalaikę sėkmę mokykloje. Pasak T. Parsono modelio, kompetencijos sudaro profesinės veiklos pagrindą, kuris tampa pagrindiniu profesijos institucionalizmo veiksniumi.

3 lentelė. Kompetencijų formavimąsi lemiantys veiksniai

Profesionalų poreikis visuomenėje/vartojimo srityje.	Kompetencijos, reikalingos vartotojų poreikiams tenkinti: <ul style="list-style-type: none"> - pažintinės; - specializuotos (funkcinės); - išlaikytas; - suinteresuotumas Valstybės atliekamas profesinių veiklų įteisinimas, apibrėžiant kvalifikacinius reikalavimus profesionalui ir vertinant jo atitikimą šiems reikalavimams.	Profesionalui išskylanti būtinybė turėti ir išlaikyti savo klientus.
--	---	--

Šaltinis: Kompetencijų formavimąsi lemiantys veiksniai, remiantis T. Parsonu (2001)

R. Čiužas (2013), apibendrinamas mokslininkų įžvalgas apie kompetencijas, teigia, kad siekiant atskleisti mokytojo kompetencijų esmę yra išryškunami bendrieji ir specifiniai gebėjimai, asmeninės savybės ir vertybinės orientacijos. Kompetencijos skirstomos į tris grupes:

4 lentelė. Pedagogo kompetencijų struktūrinis modelis

Bendrosios kompetencijos.	Specialiosios pedagogo kompetencijos
Pedagogo asmeninės savybės ir vertybės.	
Profesinės pedagogo kompetencijos.	

Šaltinis: Pedagogo kompetencijų struktūrinis modelis pagal R. Čiužas (2013)

Visos šiame modelyje pateiktos kompetencijos yra skirstomos į siauresnes sritis, norint kuo išsamiau įsigilinti į kompetencijų svarbą pedagogo profesinėje srityje.

Profesinės pedagogo kompetencijos:

- Didaktinė;
- Mokymosi mokytis kompetencija;
- Tiriamosios veiklos kompetencija;
- Vadybinė.

Bendrosios pedagogo kompetencijos:

- Informacijos valdymo kompetencija;
- Bendradarbiavimo kompetencija;
- Bendrakultūrinė kompetencija.

Specialiosios kompetencijos:

- Dalykinė kompetencija;
- Mokinio pažinimo kompetencija.

Mokslininkės K. Pukinskaitė, A. Jakimavičienė, R. Sadauskienė (2016), apibendrinamos savo išvalgas apie kvalifikacijos ir kompetencijos sąsajas, pateikė tai vizualiai.

5 lentelė. Kvalifikacijos ir kompetencijų sąsaja.

Kvalifikacija	Kompetencija	Patirtis
		Žinios
	Patirtis	Nuostatai
		Gebėjimai

Šaltinis: K. Pukinskaitė, A. Jakimavičienė, R. Sadauskienė (2016).

Šios pateiktos išvalgos dar labiau patvirtina, kad kompetencija ir kvalifikacija yra tarpriai susijusios tarpusavyje.

Apibendrinant šį poskyrį galime teigti, kad kvalifikacija ir kompetencija yra glaudžiai tarpusavyje susijusios. Esminiai skirtumai išryškėję nagrinėjant šias dvi sąvokas yra tai, kad kvalifikacija yra įgyjama, o kompetencijos gali būti plėtojamos visą gyvenimą. Mokslininkai savo išvalgose kompetencijas sąvokas aiškina skirtingai. Autoriai teigia, kad kompetencijos turi būti plėtojamos visą gyvenimą, nes tai padeda atliepti į vartotojų poreikius, kurie nuolatos kinta.

1.2 Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo poreikis pradinės mokyklos kaitos kontekste

Teminio tyrimo ataskaitoje (2015) mokymosi poreikis Lietuvoje bei visame pasaulyje tik auga. Mokymosi visą gyvenimą poreikį lemia perėjimas prie globalios žinių ekonomikos, spartus naujų technologijų, informacinių ir ryšių technologijų vystymasis, perėjimas prie gyvenimo skaitmeninėje visuomenėje, demografinė kaita. J. Smilgienė (2012) taip pat pritaria, kad pedagogų kvalifikacijos tobulinimas gali vykti pasitelkus formalųjį, neformalųjį švietimą bei savišvietą. Visa tai lemia fundamentalius pokyčius profesiniame, socialiniame, asmeniniame gyvenime, kurie skatina keisti požiūrį į mokymąsi.

Anot G. Gedvilienės, R. Laužacko, V. Tūtlio (2010), mokytojo kvalifikacijos poreikiai yra reikšmingi mokymo proceso kaitoje. Jie tyrė veiksnius, darančius įtaką mokytojų kvalifikacijos poreikiams. Mokytojai yra veikiami išorinių ir vidinių veiksnių švietimo sistemos kaitos kontekste. Išoriniai ir vidiniai veiksniai vienaip ar kitaip daro įtaką mokytojo veiklai ir tobulėjimui. Autorių teigimu, mokymasis ir kompetencijų tobulinimas yra labai svarbus.

Pedagogų profesijos kompetencijų apraše (2015) pedagogai įsipareigoja ugdyti turimas:

- bendrąsias (asmeninio tobulėjimo ir mokėjimo mokytis, kultūrinė, naujų technologijų ir informacijos valdymo, profesinės komunikacijos kompetencijos);
- didaktines (mokinių/ugdytinių skirtybių ir galimybių pažinimo, pagalbos teikimo mokantis ir mokinių/ugdytinių motyvavimo; ugdymo(si) aplinkų; ugdymosi turinio ir situacijų įvairovės kūrimo; ugdymo(si) turinio įgyvendinimo ir tobulinimo; mokinių/ugdytinių pasiekimų ir pažangos vertinimo; profesinės veiklos tyrimo koncepcijos);
- dalykines kompetencijas (pedagogo dalykinė koncepcija) visą savo profesinės karjeros laikotarpį.

Anot R. Nedzinskaitės (2015), pedagogui yra keliami aukšti reikalavimai. Jis šiandieninėje visuomenėje atlieka šias funkcijas: informacijos perteikėjas, socialinis pedagogas, konsultantas, klasės lyderis, mokymosi proceso organizatorius.

Labai svarbų vaidmenį atlieka Pedagogų kompetencijų apraše (2015) išskiriami pedagogo profesijos kompetencijos lygmenys. Jie skirstomi į keturias grupes.

I lygmuo (pradžios ir įsitvirtinimo). Šio lygmens kompetencijas detalizuojantys gebėjimai yra įgyjami per formaliąsias studijas, neformaliąsias studijas, sėkmingai baigus pedagoginių psichologinių žinių kursą.

II lygmuo (profesinio augimo). Šiame lygmenyje pedagogas taiko nuolat atnaujinamas profesines žinias ir įgūdžius. Realios kompetencijų gilinimo veiklos atsispindi jo veiklos rezultatuose.

III lygmuo (patirties sklaidos). Pedagogas savo profesinėje veikloje taiko išsamias, šiuolaikiškas žinias. Žinios ir įgūdžiai yra naudojamos pedagogo ir kolegų profesinės veiklos rezultatams tobulinti. Įgytomis kompetencijos yra dalinamasi, vykdam patirties sklaidą. Profesinės veiklos rezultatai yra naudojami pedagoginės veiklos kokybei gerinti.

IV lygmuo (vertinimo ir ekspertavimo). Visos pedagogo turimos žinios, įgūdžiai, vertybės leidžia atlikti susijusius tyrimus, analizes. To pasekoje vertinti ir tobulinti asmeninę profesinę savo ir kitų švietimo institucijų veiklą. Kuriami ir diegiami nauji metodai, leidžiantys gerinti ugdomąją veiklą.

Viename iš jų (II lygmuo – profesinis augimas) pabrėžiama, kad pedagogas nuolat taiko atnaujintas profesines žinias ir įgūdžius, kurie atsispindi jų veiklos rezultatuose.

Kvalifikacijos tobulinimo poreikį lemia šie veiksniai: pokyčiai organizacijos aplinkoje ir viduje, egzistuojančios problemos organizacijose, atliekamo darbo rezultatai, karjeros planai, darbuotojų lūkesčiai.

Kalbant apie kvalifikacijos tobulinimo reikšmę reikia paminėti, kuo ji tapo svarbi šiuolaikinėje visuomenėje. Darbdavių dėmesys būdavo telkiamas vien tik į darbo įgūdžių formavimą. Šiandien kvalifikacijos tobulinimas gali reikšti ir korekcines priemones, padedančias užpildyti žinių spragas. Kvalifikacijos tobulinimo poreikį lemia šie veiksniai: pokyčiai organizacijos aplinkoje ir viduje, egzistuojančios problemos organizacijose, atliekamo darbo rezultatai, karjeros planai, darbuotojų lūkesčiai.

Kalbant apie kvalifikacijos tobulinimo reikšmę reikia paminėti, kuo ji tapo svarbi šiuolaikinėje visuomenėje. Darbdavių dėmesys būdavo telkiamas vien tik į darbo įgūdžių formavimą. Kvalifikacijos tobulinimo poreikį lemia šie veiksniai: pokyčiai organizacijos aplinkoje ir viduje, egzistuojančios problemos organizacijose, atliekamo darbo rezultatai, karjeros planai, darbuotojų lūkesčiai.

Priežastys, kurios lemia pokyčius kvalifikacijos tobulinime:

- sparti ekonomikos ir technologijų raida pasaulyje, Europoje ir Lietuvoje;
- nauji prioritetai po integracijos į Europos Sąjungą;
- stiprėjantis ryšys su darbo rinka ir praktinių gyvenimu;
- naujos švietimo kokybės, kompetencijų ir prioritetų supratimo formavimasis.

Šios priežastys lemia natūralų poreikį pakeisti ugdymo turinį ir ugdymo procesą.

Norint, kad kvalifikacijos tobulinimo pokyčiai vyktų sparčiau, reikia atnaujinti:

- pedagogų rengimo programas;
- pedagogų vadovų rengimą;

pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemą

Kokybinio tyrimo ataskaitos (2018) tikslas yra išnagrinėti mokytojų dalykinių kompetencijų tobulinimosi poreikį ir turinį. Šiame tyrime išryškėjo pradinų klasių mokytojų nuomonė apie kvalifikacijos kėlimą. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad pradinų klasių mokytojai nori kelti kvalifikaciją, kurios metu jie įgytų naujų įgūdžių: pedagoginės veiklos analizės, refleksijos, ateities planavimo įgūdžių. Šio tyrimo pasekoje buvo išskirtos pradinų klasių mokytojų poreikius atspindinčios dalykinių-didaktinių kompetencijų tobulinimosi turinio sritys:

- dabartinės mokinių kartos ugdymas;
- mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymas;
- IKT taikymas pradinio ugdymo procese;
- anglų kalbos tobulinimas;
- skirtingo pasiekimų lygmens užduočių rengimas ir taikymas;
- susipažinimas su naujausių mokslinių tyrimų rezultatais;
- teminė integracija;
- emocinio intelekto ugdymas.

Kaip teigiama straipsnyje „Kaip didinti mokytojų profesionalumą“ (2014), pagrindinėse išvadose mokytojui yra keliami didesni reikalavimai. Tradicinis mokytojas tampa mokytoju organizatoriumi, mokymosi galimybių kūrėju, patarėju, mokinio ir įvairių šiuolaikinių žinių perteikėju. Skatinamas mokytojo atvirumas naujovėms, savarankiškumas, lankstumas, noras nuolatos atnaujinti savo žinias. Visa tai nulemia sėkmingos karjeros sėkmę bei mokinių mokymosi kokybę. Anot A. Kolbergytės (2016), dauguma suaugusiųjų didelį dėmesį skiria saviugdai, kuri tampa pomėgiu ir poreikiu nuolatos tobulėti. A. Zaukienė (2005) pritaria A. Kolbergytei, kad mokytojas turi pajusti poreikį saviugdai, suvokdamas ir įsivertindamas profesines veiklas. Pasak T. Bulajevos (2000),

savianalizė, planavimas ir refleksija yra labai svarbūs veiksniai. Visa tai yra grindžiama kompetencijų tobulinimu bet kokioje aplinkoje ir trunka visą gyvenimą. Mokykla yra ta vieta, kurioje prasideda jaunosios kartos ugdymas.

Tobulėjant pedagogams, kartu tobulėja ir mokykla. Lietuvoje buvo pateikta Geros mokyklos koncepcija (2015), kurios paskirtis „būti universaliu šiuolaikinės mokyklos raidos orientyru, nurodančiu, kokie mokyklos bruožai laikomi vertingais bei pageidaujamais šalyje“, skatinti mokyklų bendruomenių kūrybiškumą, įvairių mokyklų ilgalaikes tobulinimosi iniciatyvas. Padedant Lietuvoje vykdomais projektais galime tinkamai įsigilinti į mokytojų kvalifikacijos tobulinimą pradinėse mokyklose. Projekto „Pradinių klasių mokytojų ir specialiojo ugdymo pedagogų kompetencijų taikyti informacines komunikacines technologijas (IKT) ir inovatyvius mokymo metodus tobulinimo modelio išmanymas ir diegimas“ tikslas buvo tobulinti pradinių klasių mokytojų kompetencijas, taikyti inovatyvius mokymo metodus ir IKT. Poreikis tobulinti pradinių klasių mokytojų kvalifikaciją kyla dėl atsinaujinusių pradinio ir bendrojo ugdymo programų, kreipiamas didesnis dėmesys į bendrųjų ir dalykinių kompetencijų ugdymą. D. Diskienė, K. Tamoševičienė (2014) teigia, kad pedagogų pasitenkinimas darbu auga kartu su įsitraukimu į darbą.

Straipsnyje J. Nacevičienė (2017) teigia, kad pradinių klasių mokytojai aktyviai domisi naujovėmis. Visos įdedamos pastangos nuolatos mokytis yra vertingos gerinant mokinių mokymosi kokybę. Autorės G. Šmitienė, R. Braslauskienė (2004) tyrė pradinių klasių mokytojų socialinės kompetencijos raišką. Autorių pateikiamose išvadose yra pabrėžiamas kompetencijų atnaujinimas, atvirumas pokyčiams, dalyvaujant įvairiuose kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. Išvadose yra akcentuojama, kad pradinių klasių mokytojai turi ieškoti būdų įsivertinti turimas profesines (socialines) kompetencijas.

Apibendrinant šį skyrių galime teigti, kad pradinių klasių mokytojams kvalifikacijos tobulinimosi poreikis yra labai svarbus, nes besikeičianti mokyklos samprata bei mokinių gebėjimai, įgūdžiai diktuoja, kokias kompetencijas ir kvalifikaciją turi įgyti šiuolaikinis pedagogas. Kaip matyti iš autorių išvalgų, pradinių klasių mokytojų noras tobulėti, prisitaikyti prie kintančios aplinkos yra labai reikšmingas šiandien. Taip yra pateisinami tėvų, vaikų lūkesčiai į kokybišką išsilavinimą. Visa tai tik sustiprina mintį, kad pedagogų asmeninė motyvacija turi didžiulės įtakos profesiniam tobulėjimui.

1.3 Pedagogų kvalifikacijos tobulinimą reglamentuojantys dokumentai

XXI a. tai spartus žengimas į žinių visuomenę, kuris daro didžiulį poveikį Lietuvos švietimo sistemai. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2011) švietimo sąvoka apibrėžiama kaip veikla,

kuria siekiama asmeniui suteikti pilnavertį savarankiško gyvenimo pagrindą, padėti jam nuolatos tobulinti savo gebėjimus. Mokymasis yra kiekvieno žmogaus prigimtinė teisė. Švietimas saugo ir kuria tautos tapatybę, puoselėja ir perduoda vertybes. Visa tai įprasmina žmogaus gyvenimą, visuomenės gyvenimą daro darnų ir solidų, o valstybę pažangią ir saugią. Švietimas savo paskirtį geriausiai atlieka tada, kai jo raida lenkia bendrąją visuomenės raidą.

Lietuvoje pedagogų kvalifikacijos tobulinimą reglamentuojantys dokumentai: Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2011), Valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų kvalifikacijos tobulinimo nuostatai (2008), Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija (2012), Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas (2007), Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas (2014), Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (2017), Pradinio, Pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas (2015).

Analizuojant pedagogų kvalifikacijos tobulinimą reglamentuojančius dokumentus, kaip atspirties tašką galime laikyti Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (2011) „paskirtis yra nustatyti švietimo tikslus, švietimo sistemos principus, švietimo sistemos sandaros, švietimo veiklos, santykių pagrindus, valstybės įsipareigojimus švietimo srityje.“ (LR švietimo įstatymas, 2011, 1 straipsnis). Analizuojant Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo straipsnius darbo autorė išskyrė šiuos straipsnius: švietimo tikslai (3), švietimo sistema (6), pradinis ugdymas (9), neformalusis suaugusiųjų švietimas (16), savišvieta (17), pagalba mokyklai ir mokytojui (23), informavimas apie švietimą (26), švietimo kokybė (37), teisė dirbti mokytoju (48), mokytojo teisės ir pareigos (49). Visa tai yra aktualu nagrinėjamai temai, nes leidžia geriau suprasti kvalifikacijos tobulinimosi naudą.

Nagrinėjant Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą (2011), vis labiau išryškėja keliama reikalavimai švietimui. Juos galime suskirstyti į grupes:

- pedagogų kvalifikacijos tobulinimas yra sudėtinė švietimo sistemos dalis;
- Lietuvoje kvalifikacijos tobulinimo programas įgyvendina švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka akredituotos kvalifikacijos įstaigos;
- mokytojai turi dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose ne mažiau kaip 5 dienas per metus;
- Lietuvoje švietimo teikėjai privalo rūpintis mokytojų kvalifikacijos tobulinimu;
- turi būti užtikrintas apmokėjimas už kvalifikacijos tobulinimo išlaidas.

Kitas dokumentas, kuriuo remiantis yra organizuojamas kvalifikacijos tobulinimas yra Valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų kvalifikacijos tobulinimo nuostatai (2007). Šiame dokumente yra įvardijami tikslai, keliami uždaviniai, būdai ir formos tam pasiekti, šių būdų organizavimas ir finansavimas. Šio įstatymo tikslas yra sudaryti tinkamas sąlygas ir skatinti įgyti ir plėtoti jau turimas kompetencijas, taip užtikrinant aukštą švietimo kokybę. Tikslui pasiekti yra keliami uždaviniai:

- tenkinti poreikius, kurie užtikrintų kokybiškas kvalifikacijos tobulinimo paslaugas;
- užtikrinti tinkamas sąlygas dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose;
- Skatinimas taikyti įgytas žinias praktikoje ir didinti atsakomybę už ugdymo kokybę;
- dalijimasis žiniomis, plėtoti profesinį bendradarbiavimą;
- tinkamai naudoti kvalifikacijos tobulinimui skirtas lėšas.

Valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų kvalifikacijos tobulinimo nuostatai (2007) dokumente yra minimos kvalifikacijos tobulinimo formos, kurios padeda pasiekti įstatyme keliamą tikslą:

- kursai;
- seminaras;
- konferencija;
- stažuotė;
- edukacinė išvyka.

Analizuojant Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcijos (2012) paskirtį, galima pasiūlyti šiuolaikinę kvalifikacijos tobulinimo sampratą, teisinius administracinius mechanizmus, įtvirtinant nuolatinio kvalifikacijos tobulinimo asmeninę ir institucinę motyvaciją. Jos metu būtų užtikrinama pedagogų kvalifikacijos tobulinimo paslaugų kokybė, tikslingas lėšų panaudojimas.

Išsamiau gilinantis į Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepciją (2012) galime pastebėti, kad pabrėžiamos ugdytinios ir kvalifikacijos tobulinimo proceso dalimi pripažintos įvairios pedagogo kompetencijos. Joje yra pažymėti kompetencijų įgijimo būdai, kurie yra svarbūs ir aktualūs pedagogui, tobulinančiam kvalifikaciją. Kompetencijų įgijimo būdai: individualus tobulinimasis, kolegialus dalijimasis patirtimi, specializuoti renginiai, akademinis, viešoji nedarbinė veikla.

Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcijoje (2012) pedagogų kvalifikacijos tobulinimo samprata grindžiama šiais principais: įsivertinimo, geriausios praktikos, motyvacijos, subsidarumo.

1. „įsivertinimo – pedagogas turi suprasti, kas jo veikloje yra tobulintina, kokių žinių gebėjimų, įgūdžių stoka bei kokios nuostatos ir požiūriai tai lemia,,

2. geriausios praktikos – pedagogas turi geriausias ugdymo praktikas, kurios daugeliu atvejų randasi ir tinkamai suvokiamos autentiškoje pedagoginės veiklos aplinkoje (švietimo įstagoje ir kitose vietose, kur organizuojamas ugdymo procesas), todėl joje sutelkta didelė kvalifikacijos tobulinimo dalis;

3. motyvacijos – pedagogas turi turėti vidinę vertybinę nuostatą ir būti išoriškai motyvuojamas nuolatos tobulinti savo veiklą;

4. subsidiarumo – pedagogas ir švietimo įstaga yra pagrindiniai subjektai, kartu pasirenkantys profesinio tobulinimosi sritis ir formas;“ (Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija, 2012, p. 2)

Mokytojo profesijos kompetencijų aprašu (2015) siekiama paskatinti pedagogus ugdyti jau turimas bendrąsias, dalykines, kompetencijas. Šios kompetencijos yra labai svarbios visame profesinės karjeros laikotarpyje. Nagrinėjamame profesijos kompetencijų apraše (2015) yra pabrėžiama, kad pedagogas pats prisiima atsakomybę už aktyvų dalyvavimą kompetencijų ugdymosi veiklose. Vienas iš svarbiausių momentų yra tai, kad pedagogas tobulėdamas savo profesinėje veikloje ugdo konkrečias bendrąsias, dalykines kompetencijas įvairiais lygmenimis. Kitas ne mažiau svarbus aspektas, kuris daro įtaką pareigybių augimui, yra priskiriamos papildomos kompetencijos. Jos yra būtinos karjeros augimui bei profesinės veiklos rezultatams.

Lyginant Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme išskiriamą neformalųjį suaugusiųjų švietimą (2015, 16 straipsnis) su Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymu (2014) galime pastebėti, kad teigti, kad jie išsamiai nusako tęstinio mokymosi svarbą.

Apžvelgiant Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymą (2014) galime teigti, kad jo paskirtis yra suteikti visas teises garantijas ugdyti savo įgimtą asmenybę visą gyvenimą. To pasekoje įgyti naujų žinių bei gebėjimų, skatinti gerinti profesinius įgūdžius, būti aktyviu demokratinės visuomenės nariu. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi principuose yra išskiriamas kontekstualumas ir lygios galimybės, lankstumas prisitaikyti prie vykstančių pokyčių mokytis visą gyvenimą, veiksmingumu siekiama kokybiškų rezultatų.

Lietuvos Respublikos darbo kodekso (2017) paskirtis apibrėžti darbdavių pareigas. Jie turi suteikti tinkamas sąlygas darbuotojų profesinės kvalifikacijos ir įgūdžių tobulinimui.

Apibendrinant šį poskyrį išaiškėjo, kad yra pakankamai dokumentų, reglamentuojančių kvalifikacijos tobulinimą. Nagrinėtuose dokumentuose yra pabrėžiama sudaryti tinkamas sąlygas

pedagogų kvalifikacijos tobulinimui, skatinti ir plėtoti jau turimas kompetencijas. Nagrinėtuose dokumentuose taip pat yra numatomos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo formos, paslaugų kokybė, tinkamas finansavimas. Akcentuojamas tęstinis mokymasis. Visa tai turi užtikrinti darbdaviai, kurių pareigybės yra apibrėžtos LR darbo kodekse.

1.4 Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ypatumai Lietuvoje

Mokymasis visą gyvenimą tampa svarbiausiu švietimo principu. Naujų žinių srautai yra labai intensyvūs, todėl jie turi būti perimami labai greitai, savarankiškai. Gautos žinios vertinamos bei pritaikomos operatyviai. Poreikis mokytis visą gyvenimą iškelia naujus ugdymo tikslus, uždavinius, kurie turi įnešti naujų pokyčių į švietimo sistemą. Mokymosi visą gyvenimą idėja yra įtvirtinta Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijoje (2008), Mokymosi visą gyvenimą memorandume (2015), Lietuvos Respublikos suaugusiųjų švietimo įstatyme (2008) ir kituose teisiniuose aktuose bei strateginiuose dokumentuose.

Kaip pažymima Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijoje (2008), veiksnys lemiantis nuolatinį mokymąsi yra kompetencija, kurią turėtų įgyti visi pedagogai dirbantys švietimo srityje. Mokymasis visą gyvenimą turi vykti bet kuriame amžiaus tarpsnyje, siekiant tobulinti savo pilietines, asmenines bei profesines kompetencijas.

Kaip pastebi N. Slavinskaitė, D. Slavinskaitė (2014) švietimo valdymo sistema Lietuvoje laipsniškai decentralizuojama ir dekoncentruojama vadovaujantis subsidiarumo principu, kuriuo siekiama įgyvendinti bendruosius nacionalinius švietimo tikslus. Decentralizavimu leidžiama švietimo valdyme dalyvauti vietos politikams, mokyklų bendruomenių atstovams.

Organizacijos išlaidos kvalifikacijos tobulinimui turi būti vertinamos pagal naudą, kurią gauna darbdavys, individas ir visa visuomenė. Vis dėlto jei darbuotojai dirba monotonišką darbą, kyla pavojus, kad motyvacija mažėja, o veiklos kokybė krenta. Žmonės ieško galimybių tobulinti kvalifikaciją, siekti prasmingos profesinės karjeros.

Kvalifikacijos tobulinimas turi ne tik tikslą ugdyti darbuotojus, bet taip pat siekia kurti visuomenės socialinę ir ekonominę gerovę, stiprinant konkurencingumą tarp darbuotojų, keliant organizacijų, įmonių tarpusavio bendradarbiavimą. Efektyvus kvalifikacijos tobulinimo būdų pasirinkimas vienas iš svarbiausių sėkmės garantų.

Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcijoje (2012) pedagogų kvalifikacijos tobulinimo samprata grindžiama šiais principais: įsivertinimo, geriausios praktikos, motyvacijos, subsidiarumo. Gilinant išsamiau, kaip pedagogai tobulina savo kvalifikaciją, pedagogų kvalifikacijos tobulinimo

konceptijoje pažymima, kad (2012) „kvalifikacijos tobulinimo procesas turi užtikrinti dermę tarp individualių pedagogų poreikių, švietimo įstaigos poreikių ir nacionalinių poreikių.“ (Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija, 2012, p.3) Sėkmingas pedagogų kvalifikacijos tobulinimas turi būti suvokiamas bei įgyvendinamas „kaip organizacinių, finansinių ir pedagogų bendradarbiavimą skatinančių priemonių visuma, suteikianti kiekvienam pedagogui darbo metu galimybes įsivertinti profesinę veiklą, planuoti profesinį tobulinimąsi, įsisavinti naują medžiagą, kūrybiškai išbandyti naujus metodus bei įrangą.“ (Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija, 2012, p. 3)

Pasak A. Raipos, A. Veličkos (2003), kvalifikacijos tobulinimas yra kiekvieno darbuotojo profesinės veiklos sudedamoji dalis, siejama su nuolatinio teoriniu ir praktiniu tobulinimusi, įvairiomis studijomis, specialių profesinių žinių plėtimu paties darbuotojo arba organizacijos iniciatyva. Darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas turi padėti darbuotojams tobulinti jų kompetencijas, lavinti gebėjimus, gilinti žinias bei plėtoti meistriškumą, kurie būtini realizuojant organizacijos tikslus ir uždavinius.

Kvalifikacijos tobulinimas suteikia galimybę teorines žinias derinti su praktiniais įgūdžiais. Galima pastebėti, kad ne visada teisingai suprantama, kodėl kvalifikacijos tobulinimas svarbus darbuotojo kaip individo ir organizacijos vystymuisi. B. Martinkus, A. Sakalas, A. Savanevičienė (2003) išskiria tokius veiksnius, kurie lemia pedagogo kvalifikacijos tobulinimo reikšmę :

1. siekimas spartinti technikos, technologijos pažangą ir įdiegti tai darbe;
2. darbuotojų tarpusavio konkurencijos didinimas;
3. vadybos ir organizavimo mokslo raida;
4. paties darbuotojo asmenybės svarba;
5. kvalifikacija imama traktuoti kaip gamybos veiksnys.

Šie išvardinti veiksniai, lemiantys kvalifikacijos tobulinimo reikšmę, siejasi su darbuotojų požiūriu į darbą ir profesinį bei asmeninį tobulėjimą. B. Martinkus, B. Neverauskas, A. Sakalas (2002) teigia, kad didėjant kvalifikaciniams reikalavimams ir norint tiksliau juos išreikšti, nebepakanka anksčiau minėtų kvalifikacijos apibūdinimo kriterijų (išsilavinimas, profesinis pasiruošimas, profesinė patirtis, darbuotojo amžius): jie nebeatspindi reikiamos darbuotojų kvalifikacijos, tada kyla prieštaravimų tarp reikalingos kvalifikacijos ir kvalifikacijos, pagal kurią buvo organizuotas darbo vertinimas.

J. Lasauskienės (2010) teigimu „šiuolaikinėje pedagogikos teorijoje ir praktikoje vis labiau įsitvirtinantis kompetencijos kaip esminės ugdymo išdavos arba rezultato principas yra ta siekiamybė, kuri pajėgi atsakyti į XXI a. iššūkius – įgyvendinant mokymąsi visą gyvenimą, užtikrinti ugdymo

kokybę, parengti žmogų gyvenimui ir sėkmingai profesinei veiklai sparčiai besikeičiant socialinėms ir kultūrinėms sąlygoms. (Lasauskienė, 2010, p. 5)

Anot Ž. Grakausko ir A. Valicko (2007), šiandieninėje visuomenėje karjeros samprata yra neatsiejama nuo mokymosi visą gyvenimą. Kintant pasaulio kaitai, keičiasi ir mokyklos. Pedagogams nebepakanka turimų kompetencijų iškilusioms problemoms spęsti, tai sustiprina poreikį nuolat mokytis ir tobulėti. Šiandieninėje visuomenėje vis labiau akcentuojamas mokymasis kaip visą gyvenimą trunkantis procesas. To pasekoje matomi pokyčiai moksle, technikoje, keliami nauji reikalavimai mokyklai, o kartu ir pedagogo karjerai. Ž. Grakausko ir A. Valicko įžvalgoms pritaria K. Trakšėlys, D. Martišauskienė (2013), kad „norėdami ir toliau sėkmingai atlikti jiems pavestas funkcijas, kurių nuolat daugėja, pedagogai turi keistis taip, kaip keičiasi juos supanti konkurencinga švietimo aplinka.“ (Trakšėlys, Martišauskienė, 2013, p. 1) J. Hattie (2012) atlikęs mokslinių tyrimų metaanalizę, pagrindė tai, kad mokytojo profesinis tobulėjimas daro didžiulį poveikį mokinių pasiekimams. Autoriai D. Augienė ir D. Malinauskienė (2007) teigia, kad „šiandienos pedagogui reikalingos vadybinės, ekonominės žinios, svarbios tampa bendrosios kompetencijos: komunikacinė, informacinė, komandinio darbo, problemų identifikavimo ir sprendimo, planavimo, tyrimo, projektų rengimo ir kitos, kurias galima panaudoti įvairialypėje pedagoginėje veikloje“ (Augienė, Malinauskienė, 2007, p. 30)

Anot Folley (2007), mokymasis yra nuolatinis procesas, kurio pasekoje žmonės visur ir visada mokosi savaiminiu ar formaliu būdu. D. Augienė ir D. Malinauskienė (2007) savo tyrimo išvadose pateikė, kad socialinės transformacijos daro didelę įtaką pedagogų karjeros pokyčiams, yra keliami nauji reikalavimai planuojant karjerą. Švietimo sistemoje vykstantys pokyčiai skatina mokytojų lankstumą, greitą prisitaikymą prie supančios aplinkos, novatoriškumą bei skatinama stebėti aplinką ir reaguoti į jos reikalavimus.

Anot David Hopkins, Mel Ainscow, Mel West (1998) teigiama, kad „mokytojo tobulinimasis būtų sėkmingas, reikia apmąstyti ir įvertinti profesinę patirtį. Profesinė kompetencija yra suvokiama kaip kvalifikuotas teorinių žinių taikymas praktinėms problemoms spręsti.“(Hopkins, Ainscow, West, 1998, p.)

A. Kalvaitis (2016) nagrinėjo Lietuvos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikį ir kokie aspektai lemia pasirenkamo renginio naudą. Mokslininkas savo tyrimo išvadose pateikė, kad mokytojai dažniausiai patys nusprendžia kokius kvalifikacijos tobulinimo renginių formas renkasi. Kaip buvo galima matyti iš tyrimo rezultatų, daugelis mokytojų renkasi tradicines kvalifikacijos formas – seminarus.

Valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų pagalbos mokiniui specialistų kvalifikacijos tobulinimo nuostatus, kvalifikacijos tobulinimą organizuoja ir vykdo Švietimo ir mokslo ministerija, Ugdymo ir plėtotės centras, kitos ŠMM pavaldžios institucijos (švietimo informacinių technologijų centras, Nacionalinis egzaminų centras, Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra ir kt.), pedagogų kvalifikacijos tobulinimo paslaugų teikėjai, mokyklos ir jose dirbantys pedagogai.

Autorių R.Dačiulytės, L.Dromantienės, V. Indrašienės ir kt. (2012) parengtame Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo modelyje, buvo išsamiai aprašytos naujos bei šiuolaikinės pedagogų kvalifikacijos tobulinimo formos ir būdai:

- mokomieji renginiai (diskusijos, seminarai, paskaitos, imitacijos, modeliavimas ir pan.) Šių renginių privalumas yra tas, kad jie yra taupiausia forma pristatant švietimo naujoves. Galima įžvelgti ir keletą trūkumų, kurie palieka labai mažai individualaus pasirinkimo galimybių.
- stebėjimas ir vertinimas (kolegiškas stebėjimas, suteikiantis grįžtamąją informaciją apie atliekamą veiklą/darbą). Trūkumai būtų tokie, kad stebėjimas užima pakankamai daug laiko nei kitos formos.
- dalyvavimas raidos/tobulinimo procesuose (projektų grupė). Nauda yra ta, kad dalyviai įgyja žinių ir įgūdžių, plėtojamas kolektyvinis darbas priimant sprendimus. Trūkumas būtų, kad juose dalyvauja tik nedidelė dalis pedagogų.
- studijų grupės privalumas, kad yra suburiami visi pedagogai į vieną grupę. Trūkumas būtų, kad dėl dominuojančių asmenų grupėje kiti gali likti nuošalyje.
- problemų formulavimas/pedagoginės veiklos tyrimas suteikia galimybę pedagogams tapti tyrėjais, nuosekliau spręsti iškilusias problemas. Ši veikla reikalauja daug laiko, dalyvaujančių iniciatyvos.
- individualiai planuojama veikla suteikia galimybes pasirinkti jiems tinkamas veiklas pagal asmeninius poreikius. Pasitaiko, kad dalyviams nesuteikiamos galimybės keistis informacija, bendradarbiauti su kitais pedagogais.
- veikla, vadovaujama patarėjo (mentorius arba trenerio), kuri suteikia abipusės naudos asmenims. Šios veiklos trūkumas būtų apribojami kolegiško dalijimosi galimybės.

A. Hargreaves (2008) nuomone, besimokančios organizacijos efektyvumui didelę įtaką daro pedagogų orientacija į profesinį ir asmeninį tobulėjimą, kuris yra laikomas kertiniu atspirties tašku.

Lietuvoje Ugdymo plėtotės centras įgyvendino projektą „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtra“ (II) to pasekoje buvo parengta ataskaita apie inovatyvių pedagogų

kvalifikacijos tobulinimo formų efektyvumą. Tyrimo ataskaitos „Inovatyvių pedagogų kvalifikacijos tobulinimo formų tyrimo ataskaita“ (2014) išvadose pažymima, kad mokytojai labai teigiamai vertino mokymus: stažuotė Lietuvoje, supervizija, paramos kolegai (Peer Coaching) modelis, mini mokymai.

Ugdymo plėtotės centro iniciatyva buvo parengtas projektas „Pedagogų kvalifikacijos ir perkvalifikavimo sistemos plėtra“ (II etapas), kurio metu buvo pristatytos ir išbandytos penkios inovatyvios pedagogų kvalifikacijos formos, jos pateikiamos lentelėje Nr. 6

6 lentelė. Penkios inovatyvios pedagogų perkvalifikavimo formos

Eil. Nr.	Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo formos	Gebėjimai
1.	Supervizija	Individualiai įvertinti iškilusias problemas ir tarpusavio bendradarbiavimą. Skatinti mokytojus analizuoti savo darbą.
2.	Mini mokymai	Šie mokymai yra susiję su mokytojo veiklos planavimu, bei ugdymo proceso organizavimu. Tikslingu mokytojo ir mokinių bendradarbiavimu. Aktyviu mokinių darbu pamokose.
3.	Ugdomasis vadovavimas	Ši forma yra grindžiama išskirtiniu pedagogų bendradarbiavimu, tobulinant bendruosius pedagogų gebėjimus.
4.	Stazuotė Lietuvoje	Tai galimybė patyrusiems specialistams ne tik dalintis savo patirtimi, bet tobulinti savo praktinius įgūdžius ir žinias.
5.	Stazuotė užsienyje	Ši kvalifikacijos forma yra siūloma pirmą kartą Lietuvoje, kad būtų galima susipažinti su kitų šalių pedagogų darbo

		įgūdžiais.
--	--	------------

Šaltinis: lentelė sudaryta darbo autorės.

Kaip galima matyti iš lentelėje pateiktų pedagogų kvalifikacijos tobulinimo formų, jų įvairovė leidžia siekti profesinio tobulėjimo.

Pažymėtina tai, kad mokytojai ateityje norėtų įgyti daugiau psichologinių žinių. Labai svarbų veiksnį mokytojai nurodė kaip įgyjimą daugiau kompetencijų, susijusių su dėstomu dalyku ir pamokų vedimu. Mokytojų pateiktuose siūlymuose pažymėjo stažuoti svarbą. Jų nuomone, stažuotės yra daug efektyvesnės, nes jų metu galima stebėti, kaip taikomi vieni ar kiti metodai jų metu.

Apibendrinant šį poskyrį galime teigti, kad Lietuvoje yra sudaromos sąlygos tobulinti kvalifikaciją įvairiomis formomis, būdais. Autoriai išsamiai aprašė pedagogų kvalifikacijos tobulinimo formas ir būdus. Mokslininkai savo išvalgose teigia, kad spartėjantis gyvenimo tempas lemia mokymąsi visą gyvenimą. Tai skatina pedagogus greičiau prisitaikyti prie aplinkoje vykstančių pokyčių, kurie turi įtakos pedagogų karjeros augimui.

1.5 Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ypatumai Škotijoje

Škotija turi ilgą visuotinio švietimo istoriją. Škotijos švietimo sistema aiškiai skiriasi nuo kitų Jungtinės Karalystės dalių. Škotijos švietimo sistema pasižymi plačiu spektru įvairių mokomųjų dalykų. Švietimo sistema kitose Jungtinės Karalystės dalyse pasižymi didesniu išsimokslinimu per mažesnę kiekį mokomųjų dalykų vidurinės mokyklos lygmenyje. Galime pažymėti, kad šiuolaikinis Škotijos švietimas iš esmės sukurtas 1872 m. Škotijos švietimo aktu.

Škotijoje švietimo sistema yra administruojama Škotijos šiaurės ir šiaurės aukštumų savivaldybių (The Highland Council). Greta šios institucijos veikia ir Vaiko priežiūros Informacijos Centras (The Highland Chilcare Information Service). Šios institucijos tikslas yra rūpintis socialine vaikų gerove, auklėjimu, ugdymu, normatyvų, programų sudarymu bei jų realizavimu.

Visa politinė atsakomybė už švietimą visais lygmenimis priklauso Škotijos Parlamentui (Scottish Parliament), Škotijos Vyriausybės Švietimo (Government's Education) ir Mokymosi visą gyvenimą Skyriui (Lifelong Learning Department). Gilinantis į Škotijos švietimo sistemą, pažymima, kad valstybines mokyklas valdo vietos valdžios institucijos. Škotijoje taip pat veikia keletas savarankiškų ir nepriklausomų, privačių mokyklų. Visas jas prižiūri Škotijos Nepriklausomų Mokyklų Taryba (Scottish Council of Independant Schools).

Škotijoje švietimo standartų patikrinimus, auditą atlieka trys įstaigos: Priežiūros Inspekcija (Care Inspektorate), kuri tikrina ir stebi ikimokyklinio ugdymo standartus. Antroji įstaiga yra Jos Didenybės Švietimo Inspekcija (Her Majesty's Inspectorate of Education withim Education Scotland), kuri yra atsakinga už ikimokyklinio, pradinio ir tolesnio bendruomeninio švietimo patikrinimą. Trečioji institucija Kokybės Užtikrinimo Agentūros Biuras Škotijoje Aukštajam Mokslui (QAA Scotland) yra atsakingas už aukštąjį mokslą.

Analizuojant Škotijos švietimo sistemą yra pravartu susipažinti su Škotijos mokyklų struktūra. Škotijos mokyklų struktūrą sudaro:

- ikimokyklinės įstaigos
- pradinės mokyklos
- įvairių tipų ir pavadinimų vidurinės mokyklos
- profesinio rengimo koledžai, specializuotos mokyklos, internatai.

Analizuojant Škotijos memorandumą (ang. Memorandum on Entry Requirements to Programmes of Initial Teacher Education in Scotland 2013) dėl teisės pradėti dirbti mokytoju yra keliami pagrindiniai reikalavimai:

- universitetinis išsilavinimas (4m.)
- 1 metai dalyko didaktika. Papildomai mokomasis dalyko didaktikos.
- 1 metai stažuotė su mentoriumi. Stažuotės metu mentorius padeda įsilieti į darbą.

Jis kuruoja, kaip jaunas mokytojas taiko savo įgytas žinias praktikoje.

Škotijos memorandume (2013) taip pat pažymima, kad asmenys, norintys pradėti dirbti mokykloje turi registruotis Bendrojoje Škotijos taryboje (angl. General Teaching Council for Scotland). Visi šie reikalavimai yra įtvirtinti įstatymo nustatyta tvarka.

7 lentelė. Škotijos švietimo organizacijos ir jų paskirtis

Škotijos švietimo sistemą organizuoja		Paskirtis
1.	Bendroji mokytojų taryba (General Teaching Council)	Ji reguliuoja mokytojų profesinius standartus.
2.	Škotijos kvalifikacijos tarnyba (Scottish Qualifications Authority)	Škotijos vidurinės mokyklos ir vidurinio lygio kvalifikacijas teikia ir jas skiria akreditacijos įstaiga. Ji teikiama įvairiose mokyklose, kolegijose ir kt. mokymosi centruose
	Škotijos Parlamentas (Scottish Parliament)	Šios trys institucijos atsako už

3.		švietimą.
4.	Vyriausybės Švietimo skyrius (Scottish Government's Education)	
5.	Mokymosi visą gyvenimą skyrius (Lifelong learning Department)	
6.	Priežiūros inspekcija (The Care Inspectorate)	Šios institucijos atlieka švietimo standartų patikrinimus ir auditą.
7.	Jos Didenybės Švietimo inspekcija (Her Majesty's Inspectorate)	
8.	Kokybės Užtikrinimo Agentūros Biuras Škotijoje Aukštajam mokslui (Quality Assurance Agency for Higher Education, QAA Scotland)	

Šaltinis: sudaryta šio darbo autorės, remiantis Škotijos dokumentais

Škotijoje tėvai yra įpareigoti įstatymu pasirūpinti, kad jų vaikai nuo 5 iki 16 metų mokytųsi ir įgytų tinkamą išsilavinimą. Mokslas yra nemokamas visiems vaikams gyvenantiems Škotijoje.

Škotijoje viena didžiausių naujovių yra sukurta Mokymo programa tobulam mokėjimui (angl. Curriculum for excellence). Ši sistema yra taikoma ikimokyklinio ugdymo lygmens įstaigose. Sukurta vientisa mokymo programa 3 – 18 metų vaikams. Vienas svarbiausių veiksnių šioje programoje yra siekimas pagerinti perėjimą iš ikimokyklinio ugdymo į pradinį lygmenį. Visa to siekiama, kad būtų aktyvinamas mokymasis Primary 1 lygmuo švietimo sistemoje.

Škotijos švietimo sistemoje reikšmingi pokyčiai prasidėjo nuo 2011 m., kadangi mokytojas atsako už savo darbo kokybę. Škotijoje veikia Bendroji mokytojų taryba (General Teaching Council), kuri reguliuoja mokytojų profesinius standartus.

Analizuojant Škotijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimą, pažymima, kad mokytojai savo kvalifikaciją turi patvirtinti, kas penkerius metus. Kvalifikacijos tobulinimui yra skiriama penkios dienos per metus. Mokyklos privalo aprūpinti mokytojus kvalifikacijos tobulinimu, kurie yra numatyti įstatymų numatyta tvarka. Papildomai iš mokytojų yra tikimasi, kad jie 35 val. per metus skirs savarankiškam kvalifikacijos tobulinimuisi. Škotijoje, mokytojų kvalifikacijos tobulinimas vyksta pesitelkiant šias formas: seminarai, savišvieta, stažuotės užsienyje, kursai, mokymasis iš kolegų, konferencijos. Kvalifikacijos tobulinimo renginiai yra finansuojami iš biudžetinių įstaigų.

Kiekvienais metais mokytojai susitinka su savo mokyklos vadovu, kurio metu pedagogai įvertina savo veiklą. Metinio pokalbio metu mokytojai įvardija savo stipriasias puses ir kur

jie norėtų dar tobulėti, kaip profesionalai. Kiekvienas mokytojų kvalifikacijos tobulinimas yra fiksuojamas ir reflektuojamas. Profesinis mokymasis pagerina pedagogų profesionalumą, ugdymo kokybę. Škotijoje, švietimo skyriuose yra įkurti „Atsarginių mokytojų bankai“ (Supply Bank). Tai duomenų bazė, kurioje yra kvalifikuoti asmenys. Šie asmenys gali pavaduoti mokytojus, išvykusius į kvalifikacijos tobulinimo renginius.

Svarbiausi dokumentai, kuriais vadovaujasi visos švietimo įstaigos tai yra „ Donaldson Report“, „McCormac Report“. Donaldson buvo vyriausias mokyklų inspektorius, pateikęs apie 50 rekomendacijų. Šios rekomendacijos apima, visą mokytojų rengimą, skirtą padėti ugdyti mokytojų profesinius gebėjimus ir gerinti Škotijos jaunų žmonių mokymąsi. Šiuo būdu yra stiprinamas Škotijos švietimas taip kuriant geresnę ateitį Škotijoje. Šių rekomendacijų turi laikytis visi: universitetai, Nacionalinė mokytojų taryba.

Analizuojant Donaldson pateiktas rekomendacijas, keletą galime panagrinėti išsamiau. Donaldson vienoje iš rekomendacijų skiria didelį dėmesį mentoriavimui mokykloje. Autorius šioje rekomendacijoje pabrėžia, kad nuo mentoriaus pasirinkimo, jo asmeninių savybių priklauso, kaip jaunesni specialistai įsilies į darbo rinką. Donaldson nuomone, jeigu mentorystė prasidėtų tik mokytojui pradėjus dirbti galima tikėtis geresnių darbo rezultatų.

Kita rekomendacija, kurioje autorius išskiria jaunus mokytojus, pradėjusius dirbti mokykloje. Autoriaus nuomone turėtų tęstis mentoriaus pradėtas darbas su jaunais specialistais. Jauniems mokytojams turi būti suteikta visa parama iš mokyklos ir kitų institucijų.

Galime išskirti kitą rekomendaciją, kuri yra ne mažiau svarbi tai pasirengimas mokytis.

Anot autoriaus, mokykla yra svarbi, pasirengiant mokytis. Praktikos atlikimas mokykloje suteikia teorines žinias pritaikyti praktikoje. Praktika jo nuomone suteikia galimybes patikrinti teorines žinias. Autoriaus nuomone grįžtamasis ryšys, mokėjimas dirbti komandoje yra labai svarbūs XXI a. veikniai profesionalumui. Studentai, atliekantys praktiką turėtų būti supažindinti su mokytojo atsakomybėmis, įskaitant darbą su mokinių tėvais. Taip būtų sustiprinamas ryšys tarp studento ir jo kuratoriaus, bei universiteto ir mokyklos.

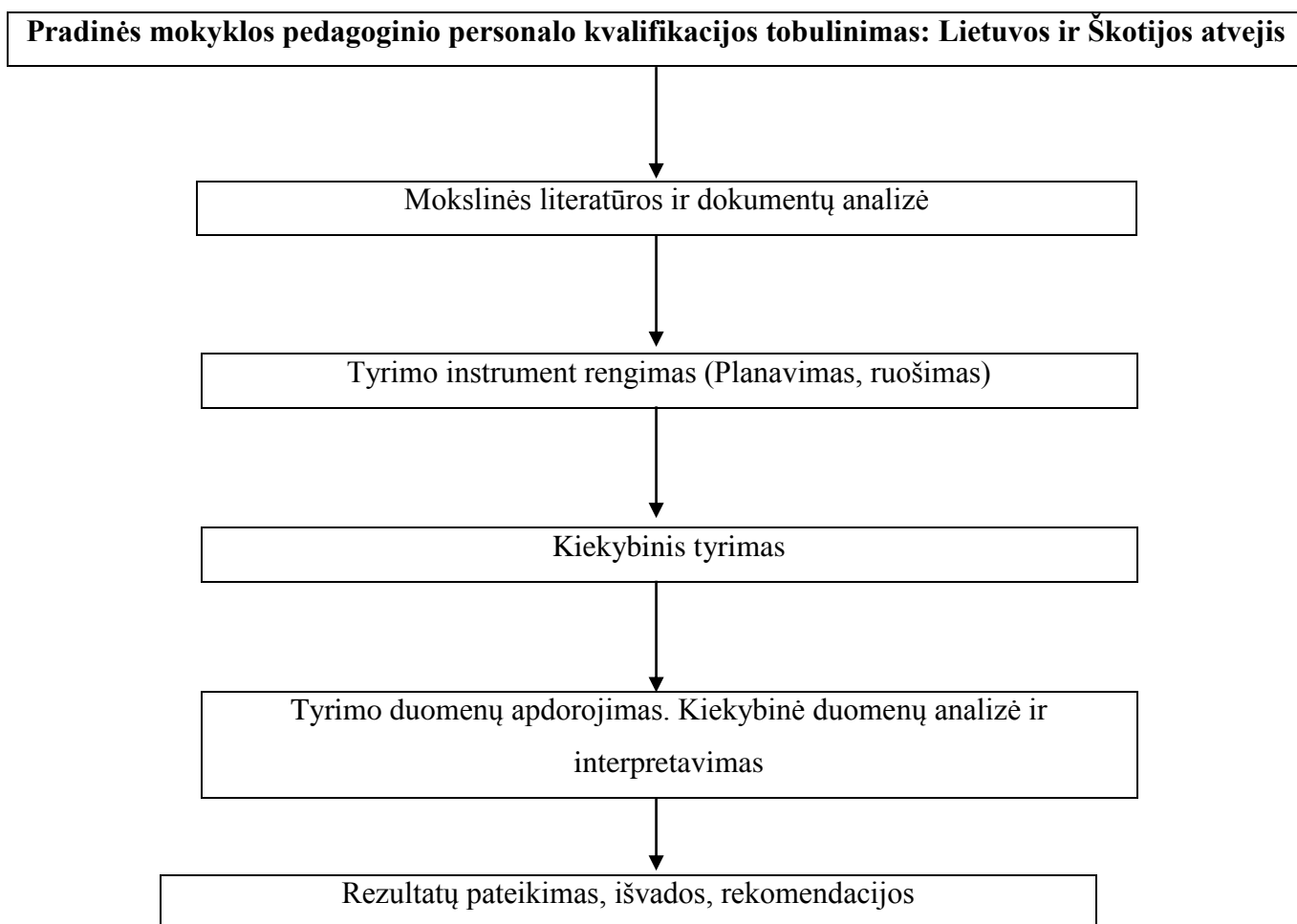
Apibendrinant šį poskyrį, galime teigti, kad visa politinė atsakomybė tenka Škotijos Parlamentui, Škotijos Vyriausybės švietimui, Mokymosi visą gyvenimą skyriams. Kaip parodė dokumentų analizė, Škotijoje yra sudaromos palankesnės sąlygos išvykti į kvalifikacijos tobulinimo renginius. Lietuvoje nėra sudaromos sąlygos laisvai išvykti į kvalifikacijos tobulinimo renginius. Škotijoje, mokytojai ką tik įgiję kvalifikaciją turi užsiregistruoti duomenų bazėje. Škotijos švietimo sistema yra tobulinama, pasitelkiant Donaldson rekomendacijomis.

2. PRADINĖS MOKYKLOS PEDAGOGINIO PERSONALO KVALIFIKACIJOS TOBULINIMAS: LIETUVOS IR ŠKOTIJOS ATVEJO EMPIRINIO TYRIMO ORGANIZAVIMAS

2.1 Tyrimo metodologija

Siekiant ištirti Pradinės mokyklos pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimą Lietuvoje ir Škotijoje buvo atliktas empirinis tyrimas, naudojant kiekybinio tyrimo metodologiją. Tyrimo tikslui ir uždaviniams pasiekti buvo išnagrinėta mokslinė literatūra, įstatymai susiję su nagrinėjama tematika. Atlikus teorinę analizę, pasirengta tyrimui. Buvo numatyti būdai, tyrimo pabaigoje atlikta gautų duomenų analizė ir interpretavimas, pateiktos apibendrintos išvados.

Tyrimo respondentai – pradinių klasių pedagogai, dirbantys mokykloje.

1pav. Tyrimo schema

Tyrimo imtis

Pradinės mokyklos pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimo Lietuvoje ir Škotijoje apklausa buvo vykdoma 2018 gruodžio – balandžio mėnesiais. Atliekant kiekybinį tyrimą daugelis respondentų buvo pasirinkti atsitiktine tvarka, taikant pagrindinį atrankos kriterijų – pradinių klasių pedagogas / ė. Lietuvos pradinių mokyklų pedagogai buvo pasirinkti, nes teko padėti organizuoti renginius pradinėse mokyklose, o Škotija taip pat buvo pasirinkta neatsitiktinai, teko savanoriauti Škotijoje. Buvo įdomu sužinoti, kaip Lietuvos ir Škotijos pradinės mokyklos mokytojai tobulina savo pedagoginę kvalifikaciją, kokie panašumai ir skirtumai vyrauja tarp dviejų Europos šalių.

Lietuvoje ir Škotijoje tyrimo duomenys buvo renkami dviem būdais: internetinės apklausos bei asmeniškai išdalinant tyrimo klausimynus respondentams. Tyrime buvo apklausta 150 pradinių klasių mokytojų iš įvairių Lietuvos ir Škotijos mokyklų. Per šį laikotarpį į anketoje pateiktus klausimus atsakė 122 respondentų: 62 Lietuvoje dirbančių pradinės mokyklos pedagogų bei 60 – Škotijos pedagogų. Dalis duomenų buvo sukaupta www.apklausa.lt internetinėje duomenų bazėje, kita dalis surinkta popierinių anketų pavidalu. Siekiant užtikrinti reikalingą imtį ir anketų grįžtamumą, daliai mokytojų buvo išdalintos popierinės apklausos anketos, kitiems tos pačios anketos buvo išsiųstos internetine nuoroda Lietuvoje ir Škotijoje. Internetinės anketos buvo patalpintos www.apklausa.lt lietuvių ir anglų kalbomis.

Tyrimo dalyvių socialinės – demografinės charakteristikos

Tyrime dalyvavo 101 (84%) pedagogė moteris ir 19 (16%) pedagogų vyrų (iš jų – 14 Škotijos). Respondentų amžius – nuo 20 metų. Dominavo dvi amžiaus grupės: 35-40 bei 50 ir daugiau, abi šios grupės sudaro po 21,7% (N=26) visų apklaustųjų. Verta pastebėti, jog didžioji dalis 35-40 amžiaus pedagogų yra škotai, o 50+ amžiaus grupės – Lietuvos pedagogai. Taigi, reikšmingi skirtumai tarp šalių matomi ir pagal lytį, ir pagal amžių.

Iš viso tyrime dalyvavo 62 Lietuvos pradinių klasių pedagogų bei 60 – Škotijos. Lyties aspektu, Lietuvos pedagogai – respondantai pasiskirstė taip: 92% (N=55) sudarė moterys, 8% (N=5) – vyrai; Škotijos – 77% (N=46) moterys, 23% vyrai (N=14). Tarp Lietuvoje dirbančių ir apklausoje dalyvavusių mokytojų vyravo 45 ir vyresnio amžiaus respondantai, jie sudarė daugiau kaip pusę, 58% (N= 35) apklaustųjų. Vyraujantis amžius tarp Škotijos pedagogų buvo 30-40 metų (65%, N=39). Kvalifikacinė kategorija tarp šių dviejų šalių taip pat išskyrė: vyresnieji mokytojai bei mokytojai–ekspertai Lietuvoje sudarė didžiąją dalį apklaustųjų (80%, N=47), tuo tarpu Škotijoje – 68% (N=41) savo kvalifikacinę kategoriją priskyrė mokytojams. Su šiomis kvalifikacinėmis kategorijomis taip pat

susijusi ir kita respondentų charakteristika – darbo stažas. Didžioji dalis (49%, N=29) Lietuvoje apklaustų respondentų nurodė, jog pedagoginį darbą dirba 25 metus arba daugiau, Škotijoje – daugiau kaip pusė (53%, N=32) respondentų tokį darbą dirba 10-20 metų. Tiek Škotijos, tiek Lietuvos pradinių klasių pedagogų dauguma, atitinkamai 72% (N=43) ir 80% (N=48), pedagoginį darbą dirba pilnu, ne daliniu etatu. Taip pat didžioji dalis abiejų šalių respondentų mokyklų, kurioje jie dirba, geografinė vieta yra miestas (Lietuva – 57% (N=34), Škotija – 70% (N=43)). Detalus respondentų socialinis – demografinis pasiskirstymas pagal šalį yra pateiktas 8-oje lentelėje (žr. 8 lentelė).

8. lentelė. Socialinės – demografinės respondentų charakteristikos, N=120

		Šalis			
		Lietuva		Škotija	
		N	%	N	%
Lytis	Moteris	55	92%	46	77%
	Vyras	5	8%	14	23%
Amžius	20 - 25	1	2%	5	8%
	25 - 30	7	12%	3	5%
	30 - 35	3	5%	18	30%
	35 - 40	5	8%	21	35%
	40 - 45	9	15%	6	10%
	45 - 50	14	23%	2	3%
	50 ir daugiau	21	35%	5	8%
Kvalifikacinė kategorija	Neatestuotas mokytojas	5	8%	6	10%
	Mokytojas	6	10%	41	68%
	Vyresnysis mokytojas	26	44%	10	17%
	Mokytojas metodininkas	21	36%	1	2%
	Mokytojas ekspertas	1	2%	2	3%
Pedagoginio	1 - 5	8	14%	8	13%

darbo stažas	5 - 10	2	3%	11	18%
	10 - 15	9	15%	15	25%
	15 - 20	6	10%	17	28%
	20 - 25	5	8%	5	8%
	25 - 30	10	17%	2	3%
	30 ir daugiau	19	32%	2	3%
Darbo etato tipas	Pilnu etatu	48	80%	43	72%
	Puse etato	12	20%	17	28%
Geografinė mokyklos padėtis	Didmiesčio	9	15%	2	3%
	Miesto	34	57%	43	72%
	Miestelio	11	18%	12	20%
	Kaimo	6	10%	3	5%

Tyrimo instrumentas

Kiekybinės apklausos tikslas yra patvirtinti arba paneigti teorines nuostatas, bei praktikoje kilusias įžvalgas.

Tyrimo instrumentas - apklausa. Anketinė apklausa yra patikimas ir populiarus metodas, kuris suteikia galimybę greitai surinkti duomenis. Anot K. Kardelio (2002) toks tyrimo metodas yra nukreiptas į matavimus, išvadas. Kiekybinis metodas yra objektyvesnis ir tikslesnis.

Tyrimo instrumentas– apklausa, sudaryta remiantis keletu pagrindinių teminių blokų, pagal kuriuos buvo atlikta lyginamoji analizė (Lietuvos ir Škotijos atvejais).

9 lentelė. Klausimyno teminiai blokai

Eil. Nr.	Anketos dalys	Tikslas
1.	Įvadinis blokas	Šiame bloke yra supažindinama su tema, tikslu, užtikrinamas anonimiškumas.
2.	Demografinis blokas	Šiuo bloku siekiama išsiaiškinti amžių, lytį, gyvenamoji vieta.
3.	Pagrindinis blokas:	
3.1	Planavimas	Šiuo bloku yra siekiama išsiaiškinti, kaip planuojamas pedagogų

		kvalifikacijos tobulinimas.
3.2	Realizavimas	Šiuo bloku yra siekiama išsiaiškinti, kaip organizuojamas pedagogų kvalifikacijos tobulinimas Lietuvoje ir Škotijoje. Visa tam geriau įsigilinti galime išskirti šiuos blokus: <ol style="list-style-type: none"> 1. Informaciniai šaltiniai, padedantys pedagogams tobulinti savo kvalifikaciją. 2. Kvalifikacijos tobulinimo būdai, poreikiai bei intensyvumas. 3. Pedagogų profesinio tobulinimosi motyvacija. 4. Vadovų motyvavimas profesiniam pedagogų tobulėjimui.
3.3	Analizavimas	Šiuo bloku yra siekiama išsiaiškinti, kokios yra pedagogų profesinio tobulinimosi problemos, teikiami siūlymai.

Klausimynas buvo sudarytas autorės, remiantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymais, mokslininkų įžvalgomis apie pedagogų kvalifikacijos tobulinimą. Visa tai siekiant kuo išsamiau ištirti pradinių klasių pedagogų kvalifikacijos tobulinimą Lietuvoje ir Škotijoje.

Anketoje buvo naudojami atviri bei uždari klausimai, taip pat buvo taikoma vertinimo, nuostatų skalės.

Škotijoje anketa buvo pateikta anglų kalba. Klausimyno vertimas buvo vykdomas Lietuvoje, vertimų biure. Vertimų biuras patvirtino, kad vertimas autentiškas lietuviškam variantui.

Tyrimo duomenų apdorojimas

Bendrai duomenys apdoroti remiantis pagal SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*) programos reikalavimus, kur vėliau ir buvo atliekama analizė. Statistinė analizė atlikta naudojant SPSS 22.0 programą. Atliekant lyginamąją analizę, ryšiui tarp analizuojamų kintamųjų (konkrečiai, Lietuvos ir Škotijos pedagogų) nustatyti buvo naudojamas Chi kvadrato (χ^2) kriterijus, tikrinama hipotezė apie požymių nepriklausomumą. Jeigu $p < 0,05$, tai reiškia, jog tarp kintamųjų yra statistiškai reikšmingi skirtumai, požymiai priklausomi (H_0 atmetama). Jeigu buvo gauta, jog toks statistiškai reikšmingas ryšys yra, tuomet buvo žiūrima *Adjusted Residual* (koreguotas likutis) reikšmė, kuri padeda suprasti, kur konkrečiai, tarp kokių kintamųjų yra reikšmingi skirtumai. *Adjusted Residual*, kuris yra didesnis nei 2,0 arba mažesnis nei -2,0, parodo, kad atsakymų skaičius šiame langelyje yra reikšmingai didesnis arba mažesnis negu turėtų būti, jeigu nulinė hipotezė (H_0) būtų teisinga.

Tyrimo etika

Atliekant tyrimą buvo vadovautasi bendraisiais tyrimo etikos principais. Klausimyne buvo nurodyti tikslai, uždaviniai, akcentuojamas anonimiškumas bei prašoma noriai dalyvauti tyrime. Dalyvių anonimiškumas buvo užtikrintas, nerašant jų asmeninių duomenų anketoje.

2.2 Pradinės mokyklos pedagoginio personalo Lietuvoje ir Škotijoje apklausos rezultatai

Informaciniai šaltiniai, padedantys pedagogams tobulinti savo kvalifikaciją

Siekiant išsiaiškinti informacinių šaltinių naudą pedagogams tobulinant savo pedagoginę kvalifikaciją, respondentų buvo prašoma atsakyti į keletą klausimų: kokiais dokumentais jie vadovaujasi, kokiuose šaltiniuose randa informaciją apie pedagoginius kvalifikacijos tobulinimo renginius bei kokie veiksmai yra dažniausiai atliekami po tokių renginių.

10-oje lentelėje (žr. 10 lentelė) pateikiami dokumentai, kuriais vadovaujasi pedagogai, tobulindami savo kvalifikaciją. Rezultatai yra pateikti pagal Lietuvos ir Škotijos pedagogų atsakymus, būtent tarp jų buvo ieškoma statistiškai reikšmingų skirtumų, išskirtinumų. Žaliai pažymėti yra statistiškai reikšmingai didesni skirtumai tarp kintamųjų (šalių), raudonai – statistiškai mažesni (toku pat principu statistiškai reikšmingi skirtumai bus žymimi visoje tyrimo analizės dalyje.

10 lentelė. Pedagogų naudojami dokumentai, tobulinant savo kvalifikaciją.

	Lietuva					Škotija				
	Nieka da	Ret ai	Karta is	Dažn ai	Visa da	Nieka da	Ret ai	Karta is	Dažn ai	Visa da
Valstybės švietimo įstatymas	13%	5%	29%	32%	21%	7%	9%	47%	36%	2%
Mokyklos strateginis planas	9%	11%	16%	44%	20%	0%	5%	26%	60%	9%
Savivaldybės strateginis planas	15%	13%	39%	26%	7%	2%	5%	61%	30%	2%
Mokyklos metinės veiklos programa	7%	4%	16%	44%	30%	2%	7%	45%	36%	11%
Neformaliojo švietimo koncepcija	20%	19%	31%	24%	6%	5%	16%	46%	30%	2%

Kaip matome iš gautų duomenų, Lietuvos pedagogai dažniausiai, tobulindami savo pedagoginę kvalifikaciją, naudojami mokyklos metinės veiklos programa: šį dokumentą dažnai ir visada naudojantys nurodė 74% tyrime dalyvavusių respondentų. Rečiausiai naudojamas dokumentas – neformaliojo švietimo koncepcija: 39% respondentų šiuo dokumentu naudojami retai arba niekada. Tuo tarpu Škotijoje, pedagogų dažniausiai naudojamas dokumentas, tobulinantis savo kvalifikaciją, yra mokyklos strateginis planas, juo dažnai arba visada remiasi 68% respondentų. Rečiausiai Škotijos, kaip ir Lietuvos, pradinių klasių pedagogai remiasi neformaliojo švietimo koncepcija – 21% (šia koncepcija nesinaudojo niekada arba naudojami retai).

Tarp dviejų šalių pedagogų atsakymų pasiskirstymų, buvo rasti statistiškai reikšmingi skirtumai. Lietuvos pedagogai yra daug labiau linkę visada (AR, *AdjustedResidual*= 2,5) naudoti mokyklos metinės veiklos programa ($\chi^2(4)=15,81$, $p=0,003<0,05$), nei Škotijos. Tyrime dalyvavę Škotijos pedagogai rėmimąsi šia programa nurodė kaip kartais (AR=3,3) pasitaikantį.

Analizuojant šaltinius, iš kurių sužinoma apie kvalifikacijos tobulinimo renginius, Lietuvos pedagogams pagrindinis toks šaltinis yra kolegos (55% respondentų nurodė, jog dažnai arba visada apie kvalifikacijos tobulinimo renginius sužino būtent iš kolegų) (žr. 11 lentelė).

11 lentelė. Šaltiniai, iš kurių sužinoma apie pedagoginius kvalifikacijos tobulinimo renginius

	Lietuva					Škotija				
	Nieka da	Ret ai	Karta is	Dažn ai	Visad a	Nieka da	Ret ai	Karta is	Dažn ai	Visad a
Mokyklos administracijos/vadovo	2%	11%	39%	35%	14%	2%	2%	61%	33%	2%
Savivaldybės švietimo skyriaus	7%	4%	40%	35%	15%	4%	9%	40%	42%	5%
Internete	2%	3%	22%	47%	25%	7%	16%	34%	34%	9%
Iš kolegų	0%	9%	28%	55%	9%	18%	11%	25%	42%	5%
Tiesiogiai informuoja kvalifikacijos tobulinimo centrai	7%	7%	26%	39%	21%	11%	11%	47%	30%	2%

Škotijos pedagogai visada arba dažniausiai apie šiuos renginius sužino iš savivaldybės švietimo skyriaus (47%) arba, kaip ir Lietuvos pedagogai, iš kolegų (taip pat 47%). Įdomu tai, jog, nors apie kvalifikacijos tobulinimo renginius, pedagogai iš Škotijos dažnai sužino iš kolegų, vis dėlto daug didesnė dalis, lyginant su Lietuvos pedagoga, jų nurodė, jog apie tai niekada (AR=3,3) nesužino iš savo kolegų (17% vs 0%) ($\chi^2(4)=11,86$, $p=0,018<0,05$). Taip pat Lietuvos pedagogai statistiškai reikšmingai dažniau rinkosi tiesioginį informavimą iš kvalifikacijos tobulinimo centrų („visada“ – 21%) (AR=3,2), tarp Škotijos pedagogų šį variantą rinkosi tik 2% respondentų ($\chi^2(4)=14,12$, $p=0,007<0,05$).

Pakankamai retai Škotijos pradinė klasių pedagogai apie kvalifikacijos tobulinimo renginius sužino iš interneto (22% retai arba niekada). Mokyklos administracija bei vadovas taip pat tarp abiejų šalių pedagogų neišsiskyrė kaip vienas iš pagrindinių, dažniausiai naudojamų informacinių šaltinių, su jais Lietuvos ir Škotijos pedagogai konsultuojasi kartais: atitinkamai 39% ir 61%.

Taip pat buvo siekiama ištirti, kokių veiksmų pedagogai imasi po kvalifikacijos tobulinimosi renginių, šiam tikslui pasiekti jiems buvo suformuluotas klausimas, kurio rezultatus galime matyti 12-oje lentelėje (žr. 12 lentelė). Net 72% Lietuvos pedagogų dažnai arba visada dalinasi gauta informacija su kolegomis, tuo tarpu Škotijos pedagogai tai daro taip pat dažnai, tačiau statistiškai reikšmingai mažiau nurodė, jog tai daro visada (AR=3) ($\chi^2(3)=10,57$, $p=0,014<0,05$) – 10% (Lietuva – 33%).

12 lentelė. Pradinė klasių pedagogų veiksmai po kvalifikacijos tobulinimosi renginių

	Lietuva					Škotija				
	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
Dalinasi gauta/įgyta informacija metodiniuose susirinkimuose	3%	10%	29%	41%	16%	3%	5%	46%	36%	10%
Dalinasi gauta/įgyta informacija su kolegomis	0%	3%	24%	40%	33%	0%	5%	44%	41%	10%
Nesidalina, gauta/įgyta informacija, o pritaiko praktinėje veikloje	30%	20%	23%	16%	11%	2%	14%	37%	42%	5%

Dalinasi gauta/įgyta informacija mokytojų tarybos posėdžiuose	15%	11%	38%	24%	13%	8%	8%	42%	31%	10%

42% Škotijos pedagogai nurodė, jog informacija dažnai nesidalina, o ją pritaiko praktinėje veikloje, tuo tarpu net pusė, 50% lietuvių mokytojų teigė taip besielgiantys retai arba niekada. Gauta / įgyta informacija metodiniuose susirinkimuose dažnai arba visada dalinasi daugiau kaip pusė tiek Lietuvos, tiek Škotijos pedagogų, atitinkamai 57% ir 46%. Tarybos posėdžiuose toks pasidalinimas informacija tarp dviejų šalių pedagogų vyksta tik kartais, ketvirtadalis (25%) lietuvių nurodė, jog šiuose posėdžiuose retai arba niekada nesidalina informacija. Tarp Škotijos mokytojų taip nurodė 17%.

Pradinės mokyklos pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimosi būdai

Pedagoginių kvalifikacijos renginių laikas, tipas (teoriniai, praktiniai) bei tobulinimo būdų, veiklų veiksmingumas ir šių aspektų skirtumai bus pristatomi šiame poskyryje.

Atliekant tyrimą, buvo siekiama išsiaiškinti, kuriuo metu pedagogai tobulina savo kvalifikaciją. Tobulinimo renginių vykimasis pagal laiką pateiktas 13-oje lentelėje (žr. 13 lentelė).

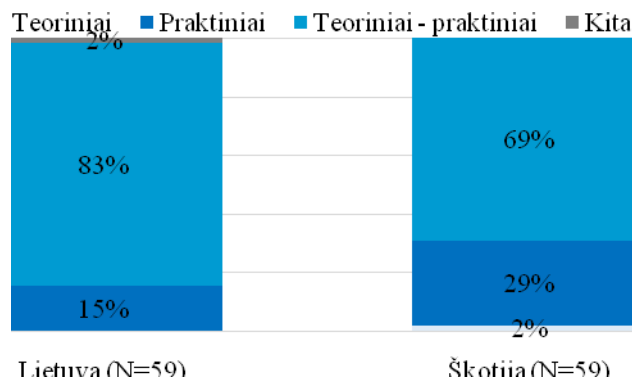
13 lentelė. Pedagoginių kvalifikacijos tobulinimo renginiai, laikas

	Lietuva					Škotija				
	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
Darbo metu	9%	14%	37%	32%	9%	5%	22%	32%	29%	12%
Po pamokų	11%	9%	36%	39%	5%	5%	5%	37%	41%	12%
Savaitgaliais	43%	28%	17%	9%	2%	46%	12%	22%	15%	5%
Atostogų metu	14%	25%	13%	29%	20%	31%	17%	29%	15%	8%

Dažniausiai Lietuvos pedagogai savo kvalifikaciją tobulina bei dalyvauja tobulinimo renginiuose atostogų metu: 48% nurodė, jog dažniausiai arba visada tokie kvalifikacijos tobulinimai vyksta būtent atostogų metu. Daugiau kaip pusė, 53% Škotijos pedagogų nurodė tai visada arba dažnai darantys po pamokų. Mažiausiai patrauklus laikas abiejų šalių pradinių klasių pedagogams tobulinti savo kvalifikaciją bei dalyvauti tam skirtuose renginiuose – savaitgaliais, tada renginių vyksta

mažiausiai. Net 43% Lietuvos ir 46% Škotijos pedagogų nurodė, jog tokio tipo renginiai niekada nevyksta savaitgaliais, tokiu metu juose nėra dalyvaujama. Tarp dviejų šalių pedagogų atsakymų apie laiką, kuomet vyksta pedagoginiai kvalifikacijos tobulinimo renginiai, statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo rasta, atsakymai tarpusavyje buvo labai panašūs.

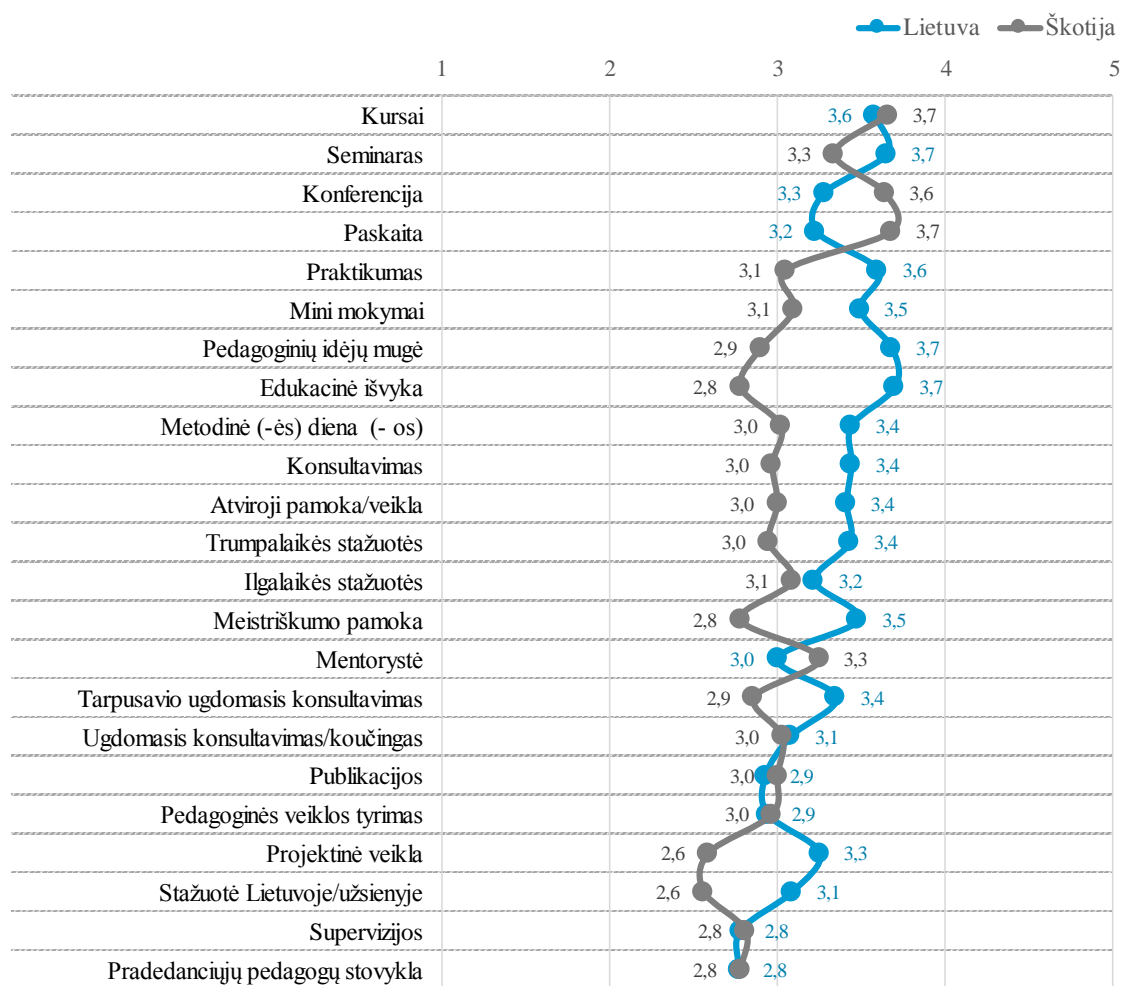
Dar vienas svarbus aspektas, analizuojant pedagoginio kvalifikacijos tobulinimo užsiėmimus, yra jų tipas. Kokie užsiėmimai Lietuvos bei Škotijos pradinių klasių pedagogams atrodo naudingiausi, galima pamatyti 2-ajame paveikslėlyje (žr. 2 pav.)

2 pav. Pedagoginio kvalifikacijos tobulinimo užsiėmimų tipų naudingumas

Kaip rodo tyrimo duomenys lentelėje, abiejų šalių respondentų atsakymai pasiskirstė tolygiai. Tiek Lietuvos, tiek Škotijos pedagogų kaip naudingiausias kvalifikacinio tobulinimo užsiėmimų tipas buvo teoriniai – praktiniai užsiėmimai, atitinkamai 83% ir 69%. Kaip mažiausiai naudingi buvo išskirti teoriniai. Praktinius užsiėmimus kaip naudingiausius išskyrė 15% Lietuvospedagogų, 29% – Škotijos. Tarp dviejų šalių pedagogų atsakymų apie kvalifikacijos tobulinimo užsiėmimų tipą, statistiškai reikšmingų skirtumų nebuvo rasta, atsakymai tarpusavyje pasiskirstę panašiai.

Vienas iš svarbiausių klausimų apklausoje (raštu bei internete), skirtoje pedagogams, buvo apie pedagoginių kvalifikacijos tobulinimo būdų veiksmingumą. Kiekvienam iš respondentų buvo pateikiami 23 pedagoginės kvalifikacijos tobulinimo būdai ir vertinimo skalė nuo 1 iki 5, pagal kurią reikėjo įvertinti šių būdų veiksmingumą (1 – neveiksminga; 2 – retai veiksminga; 3 – kartais veiksminga; 4 – dažnai veiksminga; 5 – visada veiksminga). Iš gautų atsakymų buvo išvesti kiekvienos veiklos pedagogų vertinimų vidurkiai pagal šalį: kuo vertinimo vidurkis arčiau vieneto – tuo labiau šis būdas yra vertinamas kaip neveiksmingas, kuo arčiau penketo – tuo veiksmingesnis. Veiklų veiksmingumo vertinimų vidurkiai pagal šalies pedagogų atsakymus yra pateikti 3-ame paveikslėlyje (žr. 3 pav.), Lietuvos pedagogų atsakymai pažymėti mėlyna spalva, Škotijos – pilka.

3 pav. Pedagoginių kvalifikacijos tobulinimo būdų veiksmingumas, vertinimo vidurkiai

Visi atsakymai yra išranguoti pagal bendrą dviejų šalių vertinimų vidurkį nuo didžiausio iki mažiausio. Kaip galime matyti iš sudarytos schemos, daugelio pedagoginių kvalifikacijos tobulinimosi būdų veiksmingumo vertinimo vidurkis yra arti vidurinio varianto – trejeto (3 – „kartais veiksminga“). Kaip veiksmingiausi būdai tarp Lietuvos pedagogų buvo nurodyti **seminarai** ($\bar{x}=3,7$), **pedagoginių idėjų mugė** ($\bar{x}=3,7$) bei **edukacinė išvyka** ($\bar{x}=3,7$). Mažiausiais veiksmingumo vertinimais išsiskyrė supervizijos ($\bar{x}=2,8$) bei pradedančiųjų pedagogų stovykla ($\bar{x}=2,8$). Tuo tarpu Škotijos pedagogai kaip veiksmingiausius pedagoginės kvalifikacijos tobulinimosi būdus rinko **kursus** ($\bar{x}=3,7$) ir **paskaitas** ($\bar{x}=3,7$), kaip mažiausiai veiksmingus – projektines veiklas ($\bar{x}=2,6$) bei stažuotes Lietuvoje / užsienyje ($\bar{x}=2,6$).

Tarp dviejų šalių pedagogų vertinimų labiausiai išsiskyrė edukacinės išvykos bei metodinės (-ių) dienos (-ų) vertinimai. Edukacinė išvyka Lietuvos pedagogų buvo vertinama kaip vienas veiksmingiausių kvalifikacijos tobulinimo būdų, net 64% nurodė, jog šis būdas yra dažnai arba visada veiksmingas (AR=3,4). Škotijos pedagogai edukacinės išvykos veiksmingumą vertino prasčiau, 15%

nurodė, jog tai dažnai veiksminga, 0% – visada ($\chi^2(4)=31,34$, $p=0,00(0)<0,05$). Metodinės dienos veiksmingumas taip pat buvo statistiškai reikšmingai geriau vertinamas tarp Lietuvos pedagogų: 26% Škotijos pradinių klasių mokytojų nurodė, jog toks kvalifikacijos tobulinimo būdas yra retai (AR=2,3) veiksmingas. Ir tik 7% lietuvių šį būdą įvertino 2-ejetu („retai veiksmingas“) ($\chi^2(4)=10,10$, $p=0,039<0,05$). Daugiau statistiškai reikšmingų skirtumų tarp pedagoginės kvalifikacijos tobulinimo būdų veiksmingumo vertinimo nebuvo, tačiau, kaip galime pastebėti iš pateikto paveikslo, veiksmingumo vertinimų vidurkiai tarp šalių taip pat išsiskyrė ir pedagoginės idėjų mugės (skirtumas – 0,8), meistriškumo pamokos (0,7) bei projektinės veiklos (0,7) vertinimuose.

Kvalifikacijos tobulinimosi poreikis

Šioje dalyje bus pateikiama informacija apie vietas, kuriose pedagogai dažniausiai tobulina savo kvalifikaciją, bei tai, kokios konkrečiai kompetencijos dažniausiai yra ugdomos kvalifikacijos tobulinimo renginiuose.

14-oje lentelėje (žr. 14 lentelė) galime matyti, jog Lietuvos pedagogai dažniausiai („dažnai“ + „visada“) savo pedagoginę kvalifikaciją tobulina regioniniuose mokytojų rengimo centruose (48%) beisavomokykloje (48%), Škotijos pedagogai taip pat savo mokykloje (63%).

14 lentelė. Pedagogų nurodytos kvalifikacijos tobulinimosi vietos

	Lietuva					Škotija				
	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
Miesto, rajono mokyklose	4%	9%	45%	34%	9%	2%	3%	66%	25%	3%
Savo mokykloje	4%	21%	27%	41%	7%	0%	3%	34%	59%	3%
Užsienyje	55%	33%	10%	2%	0%	43%	14%	22%	19%	2%
Regioniniuose mokytojų rengimo centruose	5%	11%	36%	43%	5%	3%	20%	46%	22%	8%
Kvalifikacijos tobulinimo centruose, esančiuose prie universitetų	9%	28%	33%	19%	11%	8%	20%	42%	22%	7%

Rečiausiai pedagoginės kvalifikacijos tobulinimas yra vykdomas užsienyje, 55% tyrime dalyvavusių Lietuvos ir 43% Škotijos pedagogų nurodė, jog savo kvalifikacijos niekada netobulina

užsienyje. Pagal šiuos rezultatus, galima teigti, jog pedagoginės kvalifikacijos tobulinimasis dažniausiai yra vietinės reikšmės, ne tarptautinis.

Vis dėlto, nors lietuviai pedagogai savo mokyklą išskyrė kaip viena iš vietų, kurioje dažniausiai tobulinama kvalifikacija, statistiškai reikšmingas procentas (21% vs 3%), lyginant su Škotija, nurodė, jog toks tobulinimas mokykloje vyksta retai ($AR=3$) ($\chi^2(4)=12,94$, $p=0,012<0,05$).

Šiame pedagogų tyrime taip pat buvo svarbu išsiaiškinti, kokios konkrečiai kompetencijos yra ugdomos kvalifikacijos tobulinimosi renginiuose, kai jie vyksta, bei ar yra kokie nors skirtumai dviejų šalių kontekste. Respondentų buvo klausiama apie 3 pagrindines galimas kompetencijas: bendrąsias, didaktines bei dalykines. Gauti rezultatai pateikti apačioje esančioje lentelėje (žr. 15 lentelė).

15 lentelė. Kompetencijos, ugdomos pedagoginės kvalifikacijos tobulinimo renginiuose

	Lietuva					Škotija				
	Nieka da	Ret ai	Karta is	Dažn ai	Visa da	Nieka da	Ret ai	Karta is	Dažn ai	Visa da
Bendrosios kompetencijos (komunikacinė, mokymosi mokytis, naujų technologijų ir informacijos valdymas, tiriamosios veiklos, socialinė, meninė, vadybinė, organizacinė)	0%	2%	23%	59%	16%	0%	2%	46%	46%	7%
Didaktinės kompetencijos (mokinio pažinimo, ugdymo/si planų kurimo, mokinių motyvavimo ir paramos jiems, ugdymo turinio planavimo ir tobulinimo, ugdymo/si proceso, valdymo, mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo)	2%	9%	17%	48%	24%	0%	2%	39%	47%	12%
Dalykinės kompetencijos (kompetencijos orientuotos į praktinę)	0%	0%	10%	59%	31%	0%	5%	39%	42%	14%

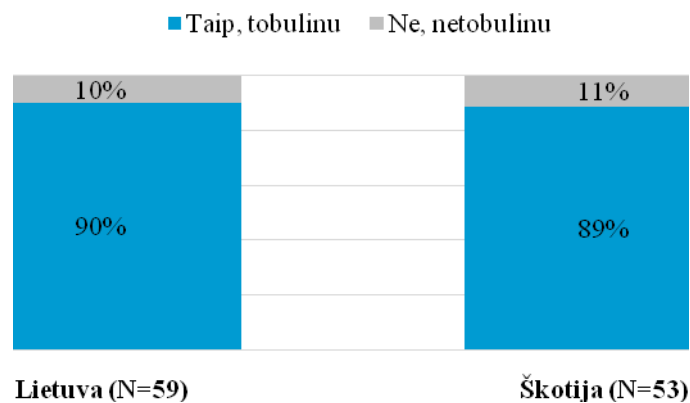
veiklą)		
---------	--	--

Kaip matome iš lentelės, Lietuvos pedagogai, atsakinėdami į šį klausimą, buvo linkę nurodytas kompetencijas vertinti kaip tobulinamas dažnai arba visuomet: bendrosios – 75%, didaktinės – 72%, dalykinės – 90%. O Škotijos pedagogai daug dažniausi rinkosi tarpinį variantą – „kartais“. Tik šiek daugiau kaip pusė respondentų nurodė, jog konkrečias kompetencijas renginiuose tobulina dažnai arba visada: bendrosios – 53%, didaktinės – 59%, dalykinės – 56%. Lietuvos pedagogai statistiškai reikšmingai mažiau rinkosi tarpinį variantą „kartais“, buvo linkę kompetencijas vertinti kaip dažniausiai / visada tobulinamas, todėl tarp šalių pasirinkimų buvo rasti reikšmingi skirtumai. Respondentai iš Škotijos labiau buvo linkę kompetencijų tobulinimą renginiuose įvardinti kaip vykstantį „kartais“, lyginant su Lietuvos pradinių klasių mokytojais: didaktinės (AR=2,6; $\chi^2(4)=11,11$, $p=0,025<0,05$); dalykinės (AR=3,6; $\chi^2(3)=18,18$, $p=0,000<0,05$).

Kvalifikacijos tobulinimosi intensyvumas

Pedagogų kvalifikacijos tobulinimosi intensyvumas bus pristatytas per 2 pagrindinius aspektus: pedagoginės kvalifikacijos tobulinimosi vykdymą bei jo dažnį.

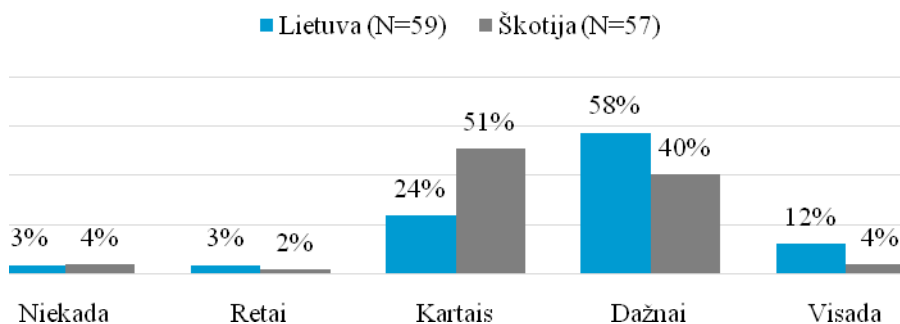
Kaip procentaliai pasiskirto Lietuvos ir Škotijos pedagogų kvalifikacijos tobulinimas galime matyti 4-ioje diagramoje (žr. 4 pav.)

4 pav. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas

Tarp šalių pedagogų rezultatai pasiskirstė beveik tolygiai, apie 90% kiekvienos šalies pedagogų nurodė šiuo metu tobulinantys savo kvalifikaciją. Tai reiškia, jog tik vienas iš dešimties (~10%) tyrime dalyvavusių kiekvienos šalies pedagogų šiuo metu savo kvalifikacijos netobulina.

Pasiskirstymą pagal pedagoginės kvalifikacijos tobulinimo dažnumą galime matyti 5-ajame paveikslėlyje (žr. 5 pav.).

5 pav. Pedagoginės kvalifikacijos tobulinimosi dažnumas

Didžioji dalis, 40% Lietuvos pedagogų nurodė, jog savo kvalifikaciją tobulina dažnai, tuo tarpu pusė, 51% Škotijos pedagogų įvardino, jog tai daro kartais. Šie respondentai buvo labiau linkę rinktis atsakymą „kartais“ (AR=3), lyginant su Lietuvos pedagogais ($\chi^2(4)=10,44$, $p=0,034<0,05$).

12% pedagogų, dirbančių pedagoginį darbą Lietuvoje, nurodė, jog savo kvalifikaciją tobulina nuolat – visada (Škotija – 4%).

Taigi, šie gauti rezultatai parodė, jog abiejų šalių pedagogai šiuo metu vienodai tobulina savo kvalifikaciją, tačiau skirtingu dažniu – Lietuvos pedagogai nurodė tai darantys dažniau, Škotijos – kartais.

Pedagogų profesinio tobulinimosi motyvacija

Siekiant išsiaiškinti dviejų šalių, Lietuvos ir Škotijos, pedagogų profesinio tobulinimo motyvaciją, jų buvo klausiama apie priežastis, kurios lemia šį pedagoginį kvalifikacijos tobulinimą, mokyklos kaip institucijos skiriamą dėmesį šiam pedagogų tobulinimuisi bei jų pačių pasitenkinimą. Taip pat, jog pavyktų išgauti asmenines pedagogų nuomones bei patirtis, susijusias su kvalifikacijos tobulinimuisi, apklausos pabaigoje buvo užduoti 3 atviri klausimai, kurių rezultatai bus pristatomi šiame poskyryje.

16-oje lentelėje (žr. 16 lentelė) pristatomos priežastys, lemiančios pedagoginį kvalifikacijos tobulinimą.

16 lentelė. Priežastys, lemiančios pedagoginį kvalifikacijos tobulinimą

Lietuva					Škotija				
Niekad	Reta	Kartai	Dažn	Visad	Niekad	Reta	Kartai	Dažn	Visad

	a	i	s	ai	a	a	i	s	ai	a
Asmeninė motyvacija	0%	0%	19%	34%	47%	0%	2%	47%	28%	23%
Mokyklos administracijos/vadovo skatinimas	2%	14%	41%	29%	14%	0%	5%	42%	47%	5%
Noras įgyti kvalifikacinę kategoriją	4%	7%	30%	30%	29%	2%	5%	44%	46%	3%
Finansinis paskatinimas	11%	19%	12%	25%	33%	15%	8%	47%	27%	2%
Išduoti sertifikatai	7%	16%	27%	33%	16%	8%	27%	46%	19%	0%
Konkurencija	5%	18%	35%	29%	13%	22%	19%	27%	25%	7%

Gauti duomenys rodo, jog Lietuvos pedagogus savo kvalifikaciją tobulinti labiausiai skatina asmeninės motyvacijos turėjimas (81% nurodė, jog būtent asmeninė motyvacija visada arba dažnai lemia pedagoginį tobulinimąsi. Tuo tarpu, Škotijos pedagogų dauguma kaip pagrindinę priežastį rinkosi mokyklos vadovybės (administracijos, vadovo) skatinimą, skirtą pedagogams (53%). Lietuvos pedagogus taip pat, dažniau nei Škotijos, tobulinti pedagoginę kvalifikaciją skatina noras įgyti kvalifikacinę kategoriją: 29% nurodė, jog būtent šį priežastis visada (AR=3,7) juos motyvuoja, Škotijos pradinių klasių mokytojus noras įgyti kvalifikacinę kategoriją kaip priežastis motyvuoja tik 3% respondentų ($\chi^2(4)=15,45$, $p=0,004<0,05$). Taip pat reikšmingi skirtumai tarp motyvuojančių priežasčių, kurios skatina dviejų šalių pedagogus tobulinti savo kvalifikaciją, buvo rasti ir tarp asmeninės motyvacijos, finansinio paskatinimo, išduotų sertifikatų kriterijų. Visos šios trys išvardintos priežastys, kaip rodo gauti duomenys bei reikšmingi atsakymų pasiskirstymai daug labiau „visada“ motyvuoja Lietuvos pedagogus, nei Škotijos. Asmeninė motyvacija labiau lemia lietuvių kvalifikacijos tobulinimą, nei škotų: 47% Lietuvos pedagogų šis motyvatorius visada (AR=2,8) skatina tobulintis, Škotijos – 23% ($\chi^2(3)=13,31$, $p=0,004<0,05$). Taip pat yra ir su išduotų sertifikatų kriterijumi ($\chi^2(4)=16,07$, $p=0,003<0,05$), tai tobulinti kvalifikaciją statistiškai reikšmingai labiau skatina Lietuvos pedagogus, o Škotijos pedagogams yra mažiausiai skatinanti priežastis: 36% respondentų nurodė, jog išduoti sertifikatai juos tobulinti savo pedagoginę kvalifikaciją skatina retai arba niekada. Finansinis paskatinimas taip pat labiau „visada“ (33%, AR=4,5) lemia Lietuvos pedagogų kvalifikacijos tobulinimąsi, kai tuo tarpu Škotijos pedagogams finansinis paskatinimas tai, lyginant su Lietuvos, lemia tik „kartais“ (48%, AR=4,1) ($\chi^2(4)=31,76$, $p=0,000<0,05$).

17-oje lentelėje galime matyti, kaip Lietuvos ir Škotijos pedagogai vertina mokyklos kaip institucijos skiriamą dėmesį jų profesinės kvalifikacijos tobulinimuisi (žr. 17 lentelė), kas kaip svarbi priežastis, lemianti pedagogų tobulinimąsi, ypač Škotijos pedagogų, buvo išskirta prieš tai.

17 lentelė. Mokyklos kaip institucijos dėmesys pedagogų kvalifikacijos tobulinimui

	Lietuva					Škotija				
	Nieka da	Ret ai	Karta is	Dažn ai	Visa da	Nieka da	Ret ai	Karta is	Dažn ai	Visa da
Mokykloje yra tyrinėjami pedagogų poreikiai kvalifikacijos tobulinimui/si	3%	15%	31%	44%	7%	0%	2%	68%	28%	2%
Mokykloje yra aiški strategija, kaip ir kada pedagogai kelia kvalifikacija	3%	22%	40%	26%	9%	0%	17%	37%	43%	3%
Mokykloje kasmet vykdoma apklausa raštu, susijusi su kvalifikacijos tobulinimu	19%	25%	32%	14%	10%	8%	8%	42%	30%	12%
Mokyklos vadovas bendrauja individualiai su pedagogu, aptariant jo kvalifikacijos tobulinimosi poreikius ir galimybes	14%	19%	31%	33%	3%	3%	12%	57%	22%	7%
Pedagogai patys rūpinasi savo kvalifikacijos tobulinimu	0%	0%	20%	46%	34%	0%	5%	35%	47%	13%
Mokykloje yra numatytos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo procedūros	5%	12%	33%	35%	14%	5%	10%	53%	28%	3%
Vadovas teikia visokeriopą paramą pedagogams, keliantiems kvalifikaciją	3%	14%	42%	27%	14%	3%	10%	43%	35%	8%
Mokykloje yra sukurta pedagogų motyvavimo sistema	28%	19%	33%	16%	5%	8%	15%	52%	23%	2%

Kaip rodo gauti duomenys, mokyklos kaip institucijos, skiriamas dėmesys bei vaidmuo bendrąja prasme, pedagogų kvalifikacijos tobulinimui yra sąlyginai nedidelis. Tai galima matyti iš to, jog tiek Škotijos, tiek Lietuvos pedagogų didžioji dalis, atsakinėdami apie teiginį „pedagogai patys rūpinasi savo kvalifikacijos tobulinimusi“ buvo linkę įvardinti, jog taip yra „dažnai“ arba „visada“ (Lietuva – 80%, Škotija – 60%). Ypatingai atsakymas „visada“ (AR=2,6) dominavo tarp Lietuvos pedagogų, jį pasirinko trečdalis respondentų, Škotijos pedagogai šį atsakymą rinkosi rečiau – 13% ($\chi^2(3)=10,61$, $p=0,014<0,05$).

Reikšmingi skirtumai, susiję su mokyklos skiriamu dėmesiu pedagogų kvalifikacijos tobulinimui, tarp šalių buvo rasti ir teiginyje apie pedagogų poreikių tyrinėjimą mokykloje. Didžioji dauguma, 68% Škotijos pedagogų sutiko, jog jų poreikiai yra tyrinėjami kartais (AR=4,1), o Lietuvos pedagogai labiau buvo linkę įvardinti, jog tai yra vykdoma retai (AR=2,7) ($\chi^2(4)=21,04$, $p=0,000<0,05$). Panašiai atsakymai bei išskirtinimai tarp šalių pasiskirstė ir teiginyje apie individualų vadovo bendravimą su pedagogu, aptariant jo kvalifikacijos tobulinimosi poreikius ir galimybes. Tarp Škotijos pedagogų tai nutinka „kartais“ – 57% (AR=2,8), tuo tarpu trečdalis, 33% Lietuvos pedagogų nurodė, jog tokie pokalbiai vyksta retai arba išvis nėra vykdomi ($\chi^2(4)=11,17$, $p=0,025<0,05$).

Panašios problemos, vienijančios abiejų šalių pedagogus, susijusios su mokyklos vadovų skiriamu dėmesiu bei vaidmeniu pedagogų kvalifikacijos tobulinime, yra motyvavimo sistemos nebuvimas mokyklose. 47% Lietuvos ir 23% Škotijos pedagogai nurodė, jog motyvavimo sistema naudojama retai arba niekada (kas iš esmės suponuoja, jog tokios sistemos mokykloje gali išvis nebūti).

Norint išsiaiškinti pedagogų pasitenkinimą kvalifikacijos tobulinimosi galimybėmis, jų buvo prašoma atsakyti apie, kaip jie yra patenkinti sudaromomis sąlygomis, teikiamu finansavimu, kokybe renginiuose bei renginių planavimu. Gauti rezultatai yra pateikti žemiau esančioje lentelėje (žr. 18 lentelė).

18 lentelė. Pedagogų pasitenkinimas kvalifikacijos tobulinimosi aspektais

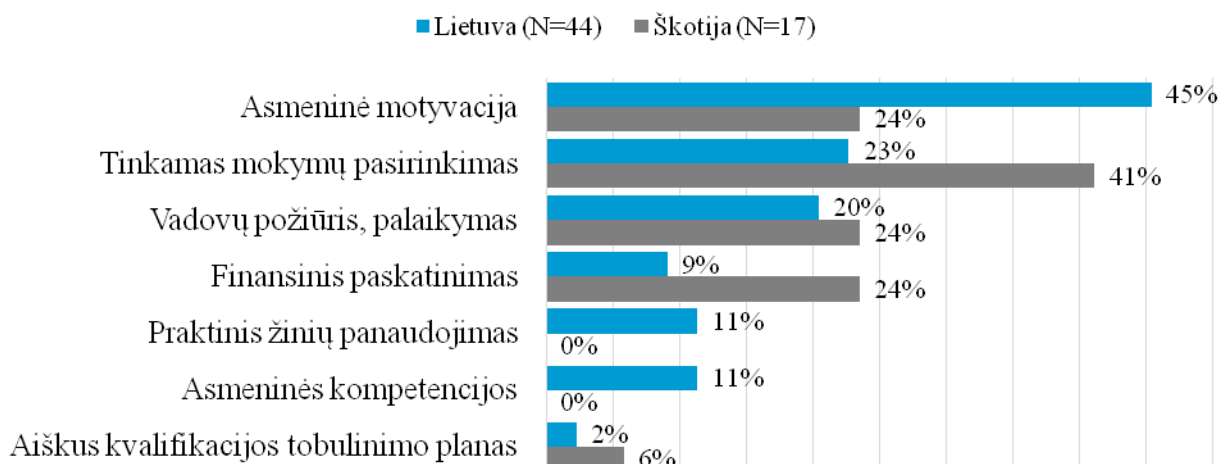
	Lietuva					Škotija				
	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
Sudaromomis sąlygomis	0%	10%	50%	34%	5%	0%	8%	51%	39%	2%
Teikiamu	11%	33%	28%	21%	7%	3%	15%	53%	25%	3%

finansavimu											
Kokybe renginiuose	0%	21%	57%	21%	2%	0%	8%	46%	39%	7%	
Tinkamu ir organizuotu renginių planavimu	0%	14%	58%	26%	2%	0%	9%	55%	35%	2%	

Kaip rodo duomenys, 40%, daugiausiai Lietuvos pedagogų yra dažnai arba visada patenkinti sudaromomis sąlygomis kvalifikacijos tobulinimuisi. Škotijos pedagogai labiausiai patenkinti renginiais yra dėl kokybės (46%), mažiausiai patenkinti – dėl teikiamo finansavimo jų kvalifikacijos tobulinimuisi. Net 44% mokytojų lietuvių nurodė, jog šiuo aspektu jie yra patenkinti retai arba niekada, tai nurodė ir 19% Škotijos pedagogų. Kaip galime matyti pateiktoje duomenų lentelėje, vis dėlto Škotijos pedagogai yra labiau patenkinti finansavimo aspektu, lyginant su Lietuvos: jie labiau teikiamą finansavimą vertino kaip „kartais“ (53%, AR=2,7) tenkinantį, nei lietuviai (28%) ($\chi^2(4)=11,33$, $p=0,023<0,05$).

Taigi, finansavimas galėtų būti išskirtas kaip silpniausias aspektas pedagogų kvalifikacijos tobulinimo motyvacijoje, būtent juo didžioji dalis pedagogų yra nepatenkinta.

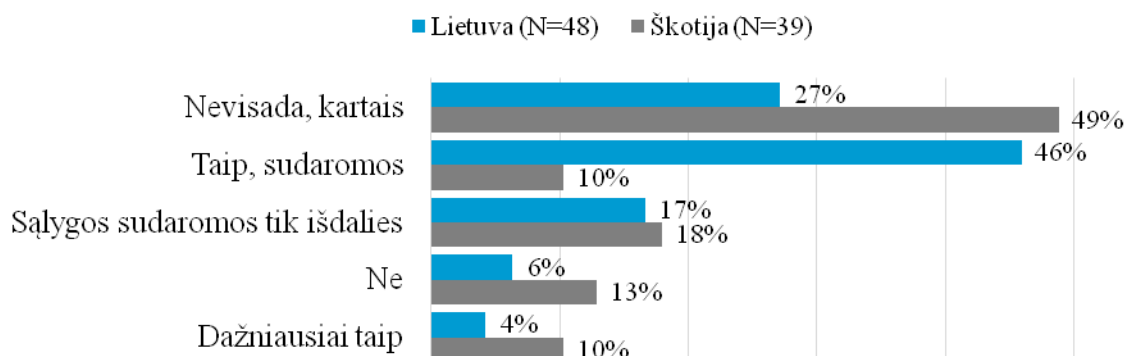
Toliau bus pristatyti 3 atvirų klausimų rezultatai: veiksniai, lemiantys sėkmingą pedagoginės kvalifikacijos tobulinimąsi; tinkamų sąlygų tobulinti pedagoginę kvalifikaciją vertinimas; pedagogų siūlymai, siekiant sudaryti geresnes sąlygas pedagogų kvalifikacijos tobulinimui(si). Visų respondentų atsakymai buvo koduojama atvirojo kodavimo principu, vėliau kodai jungiami į bendresnes kategorijas, kurios pateikiamuose paveiksluose. 6-oje diagramoje (žr. 6 pav.) galime matyti, kokie veiksniai, lemiantys sėkmingą pedagoginės kvalifikacijos tobulinimąsi, buvo išskirti Lietuvos ir Škotijos pedagogų.

6 pav. Veiksniai, lemiantys sėkmingą kvalifikacijos tobulinimąsi

Beveik pusė (45%) Lietuvos pedagogų kaip vieną iš svarbiausių veiksnių išskyrė asmeninę motyvaciją. Vienas iš respondentų rašė, jog sėkmingą pedagoginės kvalifikacijos tobulinimą lemia „*paties pedagogo motyvacija, matymas, kas svarbu jam pačiam, kaip gali padėti vaikui*“. Į šį – asmeninės motyvacijos – veiksnių sutelpa ir noras tobulėti, siekis naujovių / inovacijų bei žingeidumas. Škotijos pedagogų daugumai (41%) buvo svarbi mokymų kokybė, tinkamas jų parinkimas. Jie labiau telkė dėmesį į turinio, konkrečiai mokymų, veiksnius: geras organizuotumas, vykstantys procesai, tinkamų lektorių parinkimas. Taip pat abiejų šalių pedagogų kaip svarbus veiksnys buvo išskirtas ir vadovų požiūris, palaikymas, kurio (kaip parodė prieš tai gauti rezultatai) didelė dalis pradinių klasių mokytojų retai susilaukia. Svarbus veiksnys, norint sėkmingai tobulinti savo profesinę kvalifikaciją, buvo įvardintas ir finansinis aspektas. Lietuvos pedagogams yra svarbus ir praktinis žinių panaudojimas bei asmeninės pedagogo kompetencijos, kurios taip pat prisideda prie sėkmingo tobulinimosi bei yra glaudžiai susijusios su asmenine motyvacija. Škotijos pedagogai, priešingai nei Lietuvos, šių veiksnių, lemiančių sėkmingą kvalifikacijos tobulinimąsi, atsakinėdami į klausimą, nepamirėjo. Jiems, labiau nei mokytojams iš Lietuvos, buvo reikšmingas ir aiškus kvalifikacijos tobulinimo plano egzistavimas (tačiau, kaip parodė, kiti gauti atsakymai, tokį planą mokyklos turi retai), tačiau šis veiksnys buvo paminėtas abiejų šalių pedagogų.

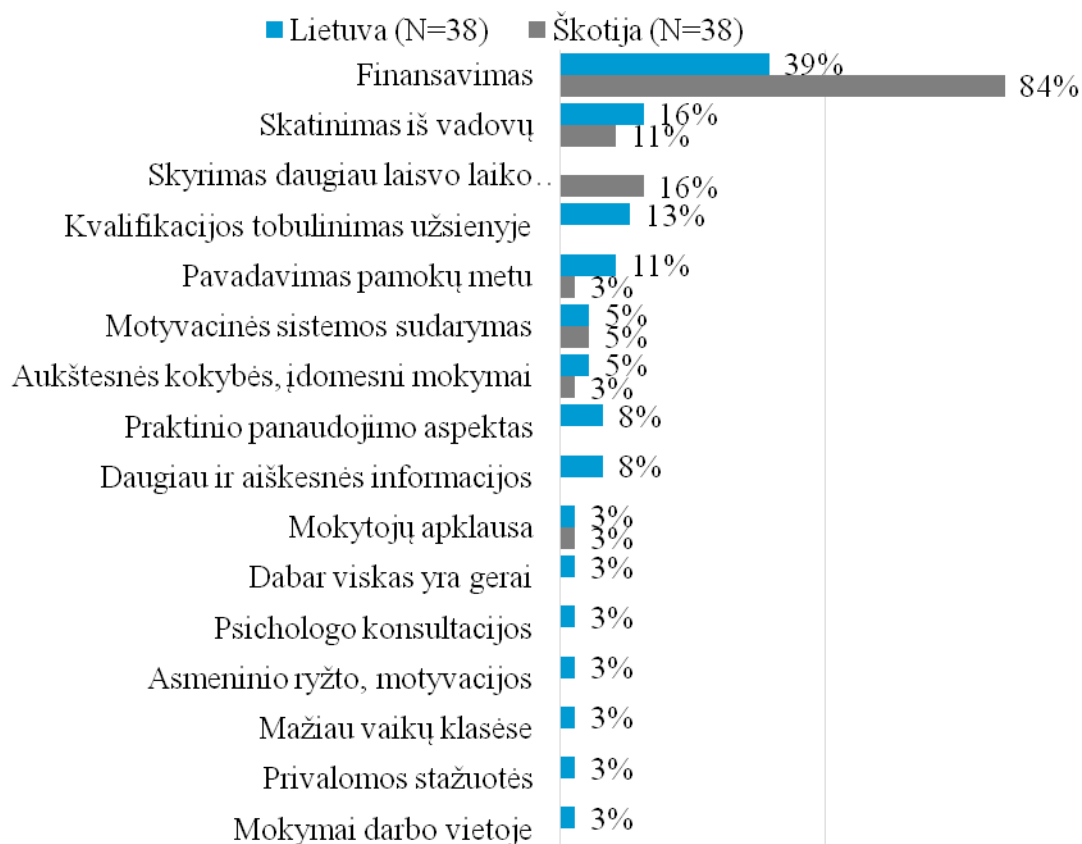
Lietuvos ir Škotijos pedagogų taip buvo klausama jų nuomonės, ar sudaromos tinkamos sąlygos, jų atžvilgiu, tobulinti pedagoginę kvalifikaciją. Gauti rezultatai yra pateikti diagramoje (žr. 7 pav.).

7 pav. Tinkamų sąlygų tobulinti pedagoginę kvalifikaciją sudarymo vertinimas

Kaip rodo duomenys paveiksle, nemaža dalis (49%), lyginant su Škotijos, Lietuvos pedagogų nurodė, jog tinkamos sąlygos, jų atžvilgiu, yra sudaromos. Škotijos pedagogai buvo linkę atsakinėti kiek kritiškiau – sąlygos sudaromos tik iš dalies, retkarčiais. Kategoriskų atsakymų, jog sąlygos nėra sudaromos, pasitaikė nedaug. Įdomu tai, jog tinkamų sąlygų sudarymą dviejų šalių pedagogai vertina skirtingai, tačiau nagrinėjant detalesnius klausimus (būdus, poreikius, intensyvumą, motyvaciją) galima matyti, jog abiejų šalių pedagogai, siekdami tobulinti savo profesinę kvalifikaciją, susiduria su nemažai iššūkių.

Dar vienas labai svarbus klausimas, į kurį pedagogai galėjo atsakinėti atvirai / be pateiktų galimų atsakymų variantų, buvo jų asmeniniai siūlymai, padedantys sudaryti palankesnes sąlygas pedagogų kvalifikacijos tobulinimuisi. Atsakymų pasiskirstymą galime matyti 8-ajame paveikslėlyje (žr. 8 pav.).

8 pav. Pedagogų siūlymai, siekiant sudaryti geresnes sąlygas pedagogų kvalifikacijos tobulinimui(si)

Apibendrinus gautus atsakymus, galime matyti, jog didesnio finansavimo skyrimas labiausiai prisidėtų prie geresnių sąlygų pedagogams tobulinti savo kvalifikaciją. Šis siūlymas kai dažniausias buvo įvardijamas ir Lietuvos, ir Škotijos pedagogų. Su finansavimu yra susiję ir daug kitų konkretesnių siūlymų, aspektų: apmokamų valandų kvalifikacijai tobulinti skyrimas; mokymų, seminarų finansavimas iš mokyklos lėšų. Taip pat, kaip ir vėl galime pastebėti, labai svarbus vadovų skatinimas bei palaikymas, bendradarbiavimas ir komunikacija tarpusavyje.

Škotijos pedagogai kaip vieną iš problemų, trukdančių tobulinti savo pedagoginę kvalifikaciją, įvardino laiko trūkumą bei per daug dokumentų pildymo reikalaujantį darbą, kuris sueikvoja daug laiko, todėl jų vienas iš pagrindinių siūlymų, kurio įgyvendinimas padėtų geriau tobulinti savo kvalifikaciją, yra laikas – daugiau laisvo laiko, kurio metu būtų vykdomas savęs kaip specialisto tobulinimas. Kiti Škotijos pedagogų pateikti siūlymai: pavadavimo galimybė pamokų metu; motyvacinės sistemos sudarymas; kokybiški ir įdomūs mokymai; mokytojų apklausa. Kasmetinės mokytojų apklausos vykdymą taip pat siūlė ir Lietuvos pedagogai, todėl iš siūlymų bei prieš tai analizuotų duomenų, kurie parodė, jog tokios apklausos mokyklose vykdomos retai, galima daryti

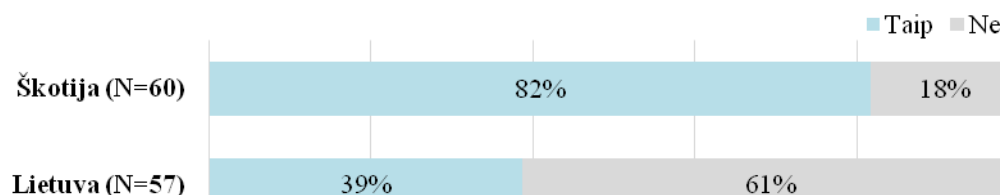
prielaidą, jog mokytojams tai iš tikrųjų yra svarbu, priimtina bei tokios apklausos sugeneravimas galėtų prisidėti prie jų tobulinimosi.

Kiti Lietuvos pedagogų paminėti siūlymai: kvalifikacijos tobulinimas užsienyje, patirties pasisėmimas iš kitų šalių pedagogų; praktiškumo aspektas – kad mokymai būtų orientuoti į praktiką; daugiau ir aiškesnės informacijos, kas rodo, jog to mokytojams trūksta; psichologo konsultacijos; asmeninis ryžtas, motyvacija; mažesnis kiekis mokinių klasėse; privalomos stažuotės; mokymai darbo vietoje.

Vadovų motyvavimas profesiniam pedagogų tobulėjimui

Kaip jau parodė gauti rezultatai, mokyklos vadovų motyvavimas profesiniam pedagogų tobulėjimui yra labai svarbus veiksnys. Dabar šiek tiek konkrečiau bus išanalizuota keletas aspektų: pedagoginis kvalifikacijos plano turėjimas bei priemonės, kuriomis vadovas skatina pedagoginį kvalifikacijos tobulinimąsi, pedagogų atžvilgiu.

9-ame paveikslėlyje galime matyti, kiek procentaliai Lietuvos ir Škotijos pedagogų, dalyvavusių apklausoje, turi susidarę pedagoginį kvalifikacijos planą.

9 pav. Pedagoginio kvalifikacijos plano sudarymas

Čia gauti statistiškai reikšmingi skirtumai. Daug daugiau, lyginant su Lietuva, Škotijos pedagogų tokį planą yra susidarę ($AR=4,8$) ($\chi^2(1)=22,73$, $p=0,000<0,05$). 78% Škotijos pedagogų nurodė, jog tokį planą turi, tarp Lietuvos pedagogų šis skaičius ženkliai mažesnis – 39%. Su tokio plano sudarymu glaudžiai susijusi yra ir mokyklos administracija, vadovybė.

Prieš tai gauti rezultatai parodė, jog pedagogams svarbus veiksnys, tobulinant savo kvalifikaciją, yra mokyklos vadovų skatinimas. Siekiant išsiaiškinti, kokiomis konkrečiomis priemonėmis mokyklos vadovai tai daro, buvo formuluojamas tikslingas klausimas, kurio rezultatai pateikti 19-oje lentelėje.

19 lentelė. Mokyklos vadovų taikomos priemonės pedagogų kvalifikacijos tobulinimuisi

Lietuva	Škotija
---------	---------

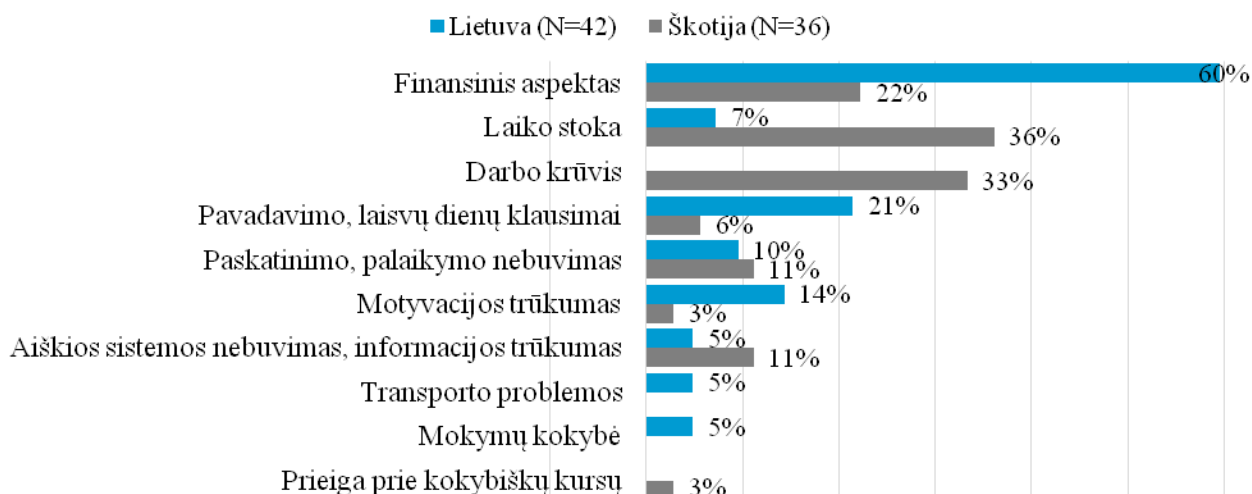
	Niekad a	Retai i	Kartais s	Dažnai i	Visada a	Niekad a	Retai i	Kartais s	Dažnai i	Visada a
Pilnas kvalifikacijos tobulinimo renginių finansavimas	5%	18%	25%	39%	14%	7%	5%	53%	31%	3%
Dalinis kvalifikacijos tobulinimo renginių finansavimas	5%	13%	53%	29%	0%	7%	7%	49%	37%	0%
Teikiami padėkos raštai	31%	35%	24%	11%	0%	33%	14%	23%	26%	4%

Šioje lentelėje galime matyti, jog Lietuvos pedagogams dažniausiai arba visada kvalifikacijos tobulinimo renginiai yra pilnai finansuojami (53%), tuo tarpu Škotijoje – dalinai (37%). Rečiausiai abiejų šalių pedagogai sulaukia padėkos – jiems retai arba niekada nėra teikiami padėkos raštai (Škotija – 47%, Lietuva – 65%).

Įdomu tai, jog, nors didžioji dauguma nurodo, jog jiems kvalifikacijos tobulinimo renginiai yra finansuojami, respondentai vis tiek kaip vieną didžiausių problemų nurodo finansavimo trūkumą bei didesnio finansavimo skyrimą pateikia kaip vieną iš pagrindinių siūlymų, kuris prisidėtų prie geresnių sąlygų tobulinti savo pedagoginę kvalifikaciją gerinimo.

Pedagogų profesinio tobulinimosi problemos

Dar vienas atviras klausimas, užduotas pedagogams apklausoje, buvo apie problemas, su kuriomis jie susiduria, norėdami kelti savo pedagoginę kvalifikaciją. Jis taip pat buvo koduojamas atvirojo kodavimo principu ir apibendrinti rezultatai yra pristatomi 10-ajame paveikslėlyje (žr. 10 pav.).

10 pav. Problemos, su kuriomis susiduria pedagogai, norėdami kelti savo kvalifikaciją

Lietuvos pedagogai, kaip didžiausią ir dažniausiai pasitaikančią problemą, su kuria jiems tenka susidurti, įvardino finansines problemas (60% įvardino su finansais susijusias problemas) – nepakankamas finansavimas; finansavimo stoka kelionėms į mokymus; „kartais tenka pačiam užsimokėti“. Škotijos pedagogų įvardintos pagrindinės problemos buvo laiko stoka bei darbo krūvis (ypatingai tai, jog reikia pildyti labai daug dokumentų), kurie apsunkina pedagoginės kvalifikacijos tobulinimąsi. Šias problemas įvardino 69% Škotijos respondentų. Jie taip pat nurodė ir kitas problemas: pavdavimas pamokų metu; paskatinimo, palaikymo iš mokyklos nebuvimas; motyvacijos trūkumas; aiškios sistemos nebuvimas ir informacijos trūkumas; prieiga prie kokybiškų kursų. Be šių problemos Lietuvos pedagogai dar įvardino ir labiau jiems būdingas problemas, su kuriomis tenka susidurti: transportas bei mokymų kokybė.

2.2.1. Tyrimo rezultatų apibendinimas

Atlikus tyrimo analizę, gauti rezultatai parodė, jog Lietuvos pedagogai, tobulindami savo pedagoginę kvalifikaciją dažniausiai naudojami mokyklos metinės veiklos programa ir tai daro daug dažniau nei Škotijos pedagogai, kurie kaip savo pagrindinį dokumentą išskiria mokyklos strateginį planą. Lietuvos pradinių klasių mokytojams pagrindinis šaltinis, padedantis sužinoti apie pedagoginius kvalifikacijos tobulinimo renginius, yra kolegijos. Nors ši informacija ir tarp Škotijos pedagogų yra retai sužinoma iš kolegų, vis dėlto reikšminga dalis tyrimo dalyvių iš savo kolegų tokios informacijos niekada negauna. Didelė dalis Škotijos pedagogų kaip vieną iš pagrindinių informacijos šaltinių išskyrė savivaldybę. Veiksmai po kvalifikacijos tobulinimosi renginių tarp Škotijos pedagogų yra labiau

praktiniai, renginių metu gautą informaciją siekiama pritaikyti praktikoje. Tuo tarpu, Lietuvos mokytojai yra labiau linkę šia informacija dalintis, ypač su savo kolegomis metodiniuose susirinkimuose.

Analizuojant pedagogų profesinio tobulinimosi motyvaciją, svarbu išskirti, jog didžiajai daliai pedagogų nėra sudaromos tinkamos sąlygos tobulinti savo pedagoginę kvalifikaciją. Didžiausia Lietuvos pedagogų problema su kuria susiduria tobulindami savo pedagoginę kvalifikaciją tai yra nepakankamas finansavimas. Tyrimo metu išaiškėjo, kad Škotijos pedagogai susiduria su laiko stoka ir darbo krūviu. Būtent šie faktoriai apsunkina pedagogų kvalifikacijos tobulinimą. Nors didžioji dalis Lietuvos pedagogų nurodė, jog kvalifikacijos tobulinimosi renginiai yra pilnai finansuojami. Finansavimo aspektas išlieka, kaip vienas pagrindinių kliūčių, siekiant tobulinti pedagoginę kvalifikaciją.

Apibendrinant šį poskyrį apie pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimosi būdus, galime išskirti, jog dažniausiai Lietuvos bei Škotijos pedagogai savo kvalifikacijos tobulinimui renkasi renginius, vykstančius atostogų metu arba po pamokų, rečiausiai – savaitgaliais. Taip pat naudingiausiai yra laikomi teoriniai – praktiniai užsiėmimai, mažiausiai – teoriniai. Kaip veiksmingiausi pedagoginės kvalifikacijos tobulinimo būdai tarp Lietuvos pedagogų yra įvardinami seminarai, pedagoginės idėjų mugės, edukacinės išvykos, tarp Škotijos – kursai bei paskaitos. Galima daryti prielaidą, jog Lietuvos pedagogai prioritetą teikia būtent į praktiką orientuotiems savo kvalifikacijos tobulinimo užsiėmimams, o Škotijos pedagogai be praktinių žinių mato naudą ir teoriniuose užsiėmimuose.

Atliktos analizės duomenys parodė, jog dažniausiai abiejų šalių pedagogai savo kvalifikaciją tobulina savo mokyklose, rečiausiai – užsienyje. Iš to galima daryti prielaidą, jog retai pedagoginėmis žiniomis yra dalinamasi tarptautiniu lygmeniu, negaunama kitų šalių pedagogų patirtis. Visa tai galėtų būti kaip vienas iš pedagogų kvalifikacijos tobulinimosi poreikių. Per vykstančius pedagoginės kvalifikacijos tobulinimo renginius tarp Lietuvos pedagogų buvo išskirtos dalykinės kompetencijos, kaip ugdomos dažniausiai, Škotijos pedagogai išskyrė didaktines, kurios respondentų iš Lietuvos buvo įvardintos kaip ugdomos.

Apibendrinant šį poskyrį apie pedagogų profesinio tobulinimosi motyvaciją, svarbu išskirti, jog didžiajai daliai pedagogų nėra sudaromos tinkamos sąlygos tobulinti savo pedagoginę kvalifikaciją. Pagrindinės priežastys, kurios lemia bei skatina kvalifikacijos tobulinimą yra asmeninė motyvacija bei mokyklos vaidmuo (tinkamų sąlygų sudarymas, skatinimas). Škotijos pedagogams taip pat labai svarbus ir pačių mokymų turinio, kokybės aspektas. Škotijos pedagogus skatina mokyklos vadovybė,

tobulinti savo kvalifikaciją. Lietuvos pedagogams, labiau nei Škotijos, taip pat svarbus kvalifikacinės kategorijos gerinimas, išduoti sertifikatai, finansinis paskatinimas. Visa tai prisideda prie motyvacijos tobulėti.

Tyrimų rezultatų metu taip pat išryškėjo, jog būtent mokyklos kaip institucijos vaidmuo pedagogų kvalifikacijos tobulinime yra nepakankamas, nes didžioji dalis pedagogų patys rūpinasi savo profesiniu tobulinimusi, ypatingai Lietuvos pedagogai. Vis dėl to didesnė dalis Škotijos pedagogų, lyginant su Lietuvos, nurodė, jog jų poreikiai mokyklose yra kartais tyrinėjami. Lietuvoje pedagogų poreikiai yra nagrinėjami retai arba niekada. Škotijos ir Lietuvos pedagogus vienija, kad mokyklose nėra sudaroma aiški motyvavimo sistema, kuri galėtų prisidėti prie intensyvesnio kvalifikacijos tobulinimo.

Lietuvos pedagogai bendrąja dalimi yra patenkinti sudaromomis sąlygomis kvalifikacijos tobulinimuisi (labiau nei Škotijos pedagogai) kaip vienu iš aspektų. Škotijos pedagogai yra patenkinti kokybe renginiuose, labiau nei Lietuvos pedagogai finansavimo aspektu.

Reikšmingi skirtumai išryškėjo tarp Lietuvos ir Škotijos pedagogų, kadangi Škotijos pedagogai kvalifikacijos tobulinimo planą yra susidarę. Didžioji dalis Lietuvos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo plano neturi. Tai susiję ir su mokyklos vadovybe, jos vaidmeniu pedagogų kvalifikacijos tobulinime.

Pagrindinės priežastys, kurios skatina bei lemia sėkmingą pedagogų kvalifikacijos tobulinimą yra asmeninė motyvacija, mokyklos vaidmuo (tinkamų sąlygų sudarymas, skatinimas). Škotijos pedagogams taip pat svarbus ir pačių kvalifikacijos tobulinimo renginių turinio kokybė.

DISKUSIJA

Atlikus tyrimą buvo įgyvendintas išsikeltas tikslas, todėl galime tęsti tolesnes mokslines diskusijas šia tema. Diskusijoje būtų naudinga palyginti tyrimo metu gautus rezultatus su kitų tyrėjų gautais rezultatais, išskiriant panašumus bei skirtumus.

Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas yra aktuali tema. Apie pedagogų kvalifikacijos tobulinimą randame mokslinėje literatūroje bei teisiniuose dokumentuose.

Didžioji dalis atliktų tyrimų buvo susiję su kompetencijų tobulinimu vienoje ar kitoje srityje, ieškoma sąsajų su kvalifikacija. Tyrimai susiję su pedagogų kompetencijomis ir kvalifikacija nagrinėjo (Čiužas 2013; Skliuderienė, Tolutienė 2018; Merfeldaitė, Railienė 2012; Gedvilienė, Laužackas, Tūtlys 2010; Trakšelys, Martišauskienė 2013).

Daugelis autorių nesutaria dėl kompetencijos sąvokos apibrėžimo. Kvalifikacijos esminis bruožas, kad yra įgyjama ir įteisinta dokumentu.

Tyrimo rezultatai parodė, jog Lietuvos pedagogai išskyrė šiuos veiksmingiausias kvalifikacijos tobulinimo būdus: pedagoginės idėjų mugės, edukacinės išvykos, seminarai. Atlikto tyrimo rezultatai Škotijoje taip pat atskleidė, jog pedagogai išskyrė nusistovėjusias kvalifikacijos tobulinimo formas, kaip kursai ir seminarai. Ugdymo plėtotės vykdyto projekto „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtra“, tik iš dalies sutampa su pateiktais tyrimo rezultatais, kuriuose buvo išskirti kursai, seminarai, stažuotės ir stebėjimai, kaip kvalifikacijos tobulinimosi būdai.

Kalvaičio (2016) tyrimo rezultatai iš dalies taip pat sutampa su šiame darbe pateiktais tyrimais. Pedagogai patys spendžia, kokias kvalifikacijos tobulinimo formas jie renkasi. Šiame tyrime buvo išskirtos tradicinės kvalifikacijos tobulinimo formos - seminarai.

Visi tyrimai turi savo problemų ir apribojimų. Šis tyrimas taip pat ne išimtis. Dėl mažo tiriamųjų skaičiaus tyrimo rezultatai negali atspindėti visumos požiūrio. Atliekant tyrimą, Škotijoje buvo susidurta su apklausos organizavimo problema. Buvo ieškoma tinkamo būdo organizuoti apklausą. Buvo išsiuntinėtos anketos, dėl nedidelio grįžtamumo buvo nuspręsta išdalinti anketas popieriniu pavidalu.

Tyrimą būtų naudinga pakartoti ateityje, gilinant jau turimą informaciją apie pedagogų kvalifikacijos tobulinimą. Būtų naudinga atlikti papildomai kokybinį tyrimą, pasirenkant vieną konkrečią mokyklą Lietuvoje ir Škotijoje.

Taigi, galime teigti, kvalifikacijos tobulinimas yra vis dar aktuali tema, bet vis dar pasigendama konkrečių rekomendacijų, kaip pagerinti pedagogų kvalifikacijos tobulinimą. Tyrimai parodė, kad

sudarant tinkamas kvalifikacijos tobulinimo sąlygas, skiriant pakankamą finansavimą bei glaudžiau bendradarbiaujant vadovui su pedagogais galima išspęsti esamas problemas.

IŠVADOS

1. Išnagrinėjus pedagogų kvalifikacijos tobulinimo teorinius pagrindus, išryškėjo kvalifikacijos ir kompetencijos sąsajos. Kompetencijų tobulinimo svarbą rodo kintanti mokyklos samprata. Profesiniam tobulėjimui didelę įtaką daro asmeninė motyvacija. Akcentuojamas pedagogų tęstinis mokymasis, kuris užtikrina nenutrūkstamą tobulėjimą profesinėje srityje. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas taip pat yra apibrėžiamas LR švietimo dokumentuose, kuriuose yra užtikrinamos tinkamos sąlygos, būdai, formos pedagogų kvalifikacijos tobulinimui. Škotijoje išryškėjo palankesnės pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sąlygos vykstant į kvalifikacijos tobulinimo renginius.

2. Lietuvoje kvalifikacijos tobulinimą reglamentuojantys dokumentai yra Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, Valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų kvalifikacijos tobulinimo nuostatai, Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas, Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas, Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. Škotijoje svarbiausi dokumentai, kuriais vadovaujasi pedagogai tobulindami kvalifikaciją yra Donaldson ir McCormac rekomendacijos. Lietuvos pedagogai, tobulindami savo kvalifikaciją, dažniausiai remiasi mokyklos metinės veiklos programa, tuo tarpu Škotijos – mokyklos strateginiu planu, kas reiškia, jog pedagogai naudojami vietinio, mokyklos lygmens dokumentus. Rečiausiai abiejų šalių pedagogai naudojami neformaliojo švietimo koncepcija. Todėl apie šios koncepcijos žinomumą ir naudingumą pedagogams reikėtų suteikti daugiau informacijos. Lygina Lietuvos ir Škotijos pedagogų kvalifikacijos tobulinimą reglamentuojančius dokumentus, galime teigti, kad Lietuvoje yra pakankamai jų.

3. Abiejų šalių pedagogų apklausos rezultatai atskleidė, kad pedagogai savo kvalifikaciją tobulina ne darbo metu. Kvalifikacijos tobulinimas tiek Lietuvoje, tiek Škotijoje vyksta mokyklose. Kvalifikacijos tobulinimas, vykstantis tose pačiose darbo vietose, rodo, kad yra prarandama galimybė gauti kitų šalių patirtis. Lietuvos ir Škotijos pedagogai, kaip naudingiausias užsiėmimus išskyrė teorinius – praktinius. Lietuvos pedagogams veiksmingiausi mokymai yra seminarai, pedagoginės idėjų mugės, edukacinės išvykos, o Škotijos pedagogams yra kursai, paskaitos. Lietuvos pedagogai dažniausiai yra linkę tobulinti dalykines kompetencijas, o Škotijos – didaktines. Dažniausiai informaciją apie kvalifikacijos tobulinimo renginius abiejų šalių pedagogai sužino iš kolegų, o rečiausiai iš kvalifikacijos tobulinimo centrų, mokyklos administracijos/vadovo. Kvalifikacijos

tobulinimo renginiuose gauta informacija Lietuvos pedagogai dalijasi su kolegomis, o Škotijos pedagogai gautą informaciją stengiasi pritaikyti praktikoje. Abiejų šalių pedagogai nurodė, kad kvalifikacijos tobulinimu rūpinasi patys. Priežastys, skatinančios kvalifikacijos tobulinimą yra asmeninė motyvacija. Apklausoje rezultatai parodė, kad pedagogų poreikiams ir galimybėms yra skiriama mažai dėmesio. Tai labiausiai išryškėjo tarp Lietuvos mokyklų pedagogų. Mokyklose yra pasigendama aiškios motyvavimo sistemos, kurios sudarymas galėtų prisidėti prie pedagogų tobulėjimo, kaip savo srities specialistų.

4. Lietuvos ir Škotijos pedagogų pagrindinis siūlymas yra didesnis finansavimo skyrimas, motyvacinės sistemos sudarymas, vadovų dėmesys pedagogams, norintiems tobulinti savo kvalifikaciją. Tobulinant pedagogų kvalifikaciją reikėtų sudaryti sąlygas rinktis įvairesnes kvalifikacijos tobulinimo formas, būdus. Suteikti sąlygas dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose, įgyjant tarptautinės patirties. Visa tai įgyvendinti turi būti kreipiamasi į Europos Sąjungos struktūrinius fondus bei fizinius asmenis, ieškant didesnio finansavimo.

REKOMENDACIJOS

Remiantis atlikto tyrimo rezultatais ir išvadomis galime pateikti tokias rekomendacijas pedagogams ir įstaigų vadovams.

Rekomendacijos pradinių klasių pedagogams:

1. Rinktis įvairesnes kvalifikacijos tobulinimo formas ir būdus: supervizija, stažuotės užsienyje, mini mokymai, konferencijos.
2. Kiekvienas pedagogas turi išsikelti asmeninius kvalifikacijos tobulinimosi tikslus, kurie atitiktų mokyklos keliamus tikslus.
3. Remiantis Škotijos patirtimi, vykdyti savianalizę, kuri padėtų pedagogams įsivertinti savo išsikeltus tikslus.

Rekomendacijos mokyklų vadovams:

1. Pritaikius Škotijos kvalifikacijos tobulinimosi patirtį, suteikti prieigą prie kokybiškų mokymų užsienyje. Mokyklų vadovai turi užtikrinti tokių mokymų prieinamumą, susisiekimo atžvilgiu.
2. Mokyklų vadovai turėtų kreiptis į Europos Sąjungos struktūrinius fondus, fizinius asmenis, kurie skelbia projektus finansavimui gauti. Taigi tai gali būti vienas iš būdų gauti reikalingą finansavimą pedagogų kvalifikacijos tobulinimui. Suteikiant galimybę rinktis įvairesnius kvalifikacijos tobulinimo būdus, formas.

Mokyklų vadovai turėtų sukurti nuoseklią kvalifikacijos tobulinimosi sistemą, kurioje būtų nurodoma organizuoti tikslingus mokymus pedagogams.

3. Remiantis Škotijos patirtimi, sukurti kvalifikuotų pedagogų duomenų bazę, kuri leistų pakeisti pedagogus, išvykusius į kvalifikacijos tobulinimosi renginius.
4. Sukurti pedagogams prieigą prie nuotolinių mokymų kvalifikacijos tobulinimosi tematika darbo vietoje, skiriant papildomą valandų skaičių.

LITERATŪRA

1. Augienė D., Malinauskienė D. 2007. Pedagogų karjeros pokyčiai socialinių transformacijų kontekste [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. Sausio 7 d.] Prieiga per internetą: <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2007/86/30-35.pdf>.
2. Barkauskaitė M. 2006. Suaugusiųjų pedagogikos gairės. Vilnius: VPU leidykla.
3. Bulajeva T. 2000. Pedagogų profesinis tobulėjimas ir saviugda. Vilnius: Acta paedagogica 234 – 241p.
4. Bilbokaitė I. 2013. Teorinis kompetencijos sampratos diskursas universitetinių studijų programų realizavimo kontekste.
5. Čiužas R. 2013. Mokytojo kompetencijos profesinio meistriškumo siekis. Vilnius: mokslo monografija [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <file:///C:/Users/DELL/Downloads/4339359.pdf>.
6. Dačiulytė R.; Dromantienė L.; Indrašienė V.; Merfeldienė O.; Nefas S.; Penkauskienė D.; Prakapas R.; Railienė A. 2012. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas [interaktyvus]. Vilnius: Ugdymo plėtotės centras [žiūrėta 2019 m. Sausio 6 d.] Prieiga per internetą: < https://www.upc.smm.lt/projektai/pkt/naujienos/modelis/PKT_modelis.pdf>.
7. Diskienė D.; Tamoševičienė K. 2014. Pedagogų organizacinio įsipareigojimo, pasitenkinimo darbu ir įsitraukimo į darbą sąsajos. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. Sausio 7 d.] Prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/informacijos-mokslai/article/view/5100/3357>.
8. Donaldson G. 2010. Teaching Scotland's future report of review of teacher education in Scotland. Report of review of teacher education in Scotand [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://www2.gov.scot/resource/doc/337626/0110852.pdf>>.
9. Foley G. 2007. Suaugusiųjų mokymosi metmenys. Suaugusiųjų švietimas globalizacijos laikais. Vilnius: Kronta.
10. Grakausko Ž., Valicko A. 2007. Studentų karjeros valdymo kompetencijų ugdymo vadovas konsultantui. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
11. Gudalienės L. – Gudelevičienės.; Kaušylienės A. 2006. Ugdymo paradigmos virsmas: nuo mokymo prie mokymosi. Pedagogika. 82. Vilnius. P.68 – 72.
12. Gedvilienė G.; Laužackas R.; Tūtlys V. 2010. Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, ISBN 978 – 9955 – 12 – 596 – 3 [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: [file:///C:/Users/DELL/Downloads/4565632%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/DELL/Downloads/4565632%20(2).pdf).

13. Gimžauskienė, E., Staliūnienė, J. D. 2010. Model of Core Competence Ranking in Audit Business. *Inžinerinė Ekonomika*, [interaktyvus], 21 (2), p. 128–135 [žiūrėta 2019 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <file:///C:/Users/DELL/Downloads/11682-33608-1-PB.pdf>.
14. Gustav Johasevin C.; Ole Pors N. 2004. *Pokyčių ir kokybės valdymas bibliotekose*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
15. Hargreaves A. 2008. *Mokymas žinių visuomenėje* [interaktyvus]. Vilnius: [žiūrėta 2019 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: http://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/Moduliai/I_modulis/Skaitiniai/1_2_Hargreaves_tekstas.pdf.
16. Hargreaves G. 1999. *Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai: mokytojų darbas ir kultūra postmoderniame amžiuje*. Vilnius: Tyto alba.
17. Hattie J. 2012. *Matomas mokymas. Mokytojo vadovas*.
18. Hopkins David.; Ainscow Mel.; West Mel. 1998. *Kaita ir mokyklos tobulinimas*. Vilnius: Tyto Alba.
19. Jucevičienė P.; Lepaitė D. 2000. Kompetencijos sampratos erdvė. // *Socialiniai mokslai* Nr. 1(22).
20. Jovaiša L. 2007. *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
21. Kaminskienė L.; Pileičiko G.; Tūtlio V. 2015. *Kompetencijų vertinimo užduočių sudarymo metodika. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras* [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: https://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/akreditacija/Kompetenciju_vertinimo_uzduociu_sudarymo_metodika.pdf
22. Kolbergytė A. 2016. *Suaugusiųjų saviugda kaip transformuojantis ugdymas*. Vilnius.
23. Kalvaitis A. 2016. Ar Lietuvos mokytojams vis dar reikia tobulinti kvalifikaciją? [interaktyvus]. ISSN 1392 – 5016 ACTA PAEDAGOGICA VILNENSIA, [žiūrėta 2019 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: <file:///C:/Users/DELL/Downloads/10464-%23%23default.genres.article%23%23-10877-1-10-20170227.pdf>
24. Kaulakienė A. 2013. *Tarptautinis žodžių žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
25. Lasauskienė J. 2010. *Muzikos mokytojo veikla ir kompetencijos. Mokslo studija*. Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla. Vilnius.
26. Laužackas R. 2008. *Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai*. Pedagogika.
27. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba. 2003. *Kvalifikacijų analizės vadovas darbo rinkos mokymo paslaugoms tobulinti* [interaktyvus]. Vilnius: Agora [žiūrėta 2019 m. vasario 25 d.]. Prieiga

per internetą: http://www.euroguidance.lt/media/k2/attachments/kval-analize_vadovas_darbo_rinkos_paslaugoms_tobulinti.pdf.

28. Lileikienė L.; Rimkevičienė R. 2012. Neformaliu ir savaiminiu būdu įgytų kompetencijų pripažinimo ekspertavimo personalo rengimo metodika [interaktyvus]. Klaipėda: [žiūrėta 2019 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_Vadybos_administravimo_studiju_krypties_neformaliu_ir_savaiminiu_budu_igytu_kompetenciju_vertinimo_metodika.pdf.

29. Martinkus, B.; Neverauskas, B.; Sakalas A. 2002. Vadybos specialistų rengimo kokybinis ir kiekybinis aspektas. Kaunas: Technologija.

30. Mokomės visą gyvenimą teminio tyrimo ataskaita galutinė versija 2015 [interaktyvus]. Vilnius: [žiūrėta 2019 m. Sausio 5 d.]. Prieiga per internetą: http://www.esparama.lt/documents/10157/490675/MVG_teminio+tyrimo+ataskaita_2015.pdf/28d20d9b-a93a-47a5-ad20-50568454c317.

31. McCormac Report [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. Balandžio 3 d.] Prieiga per internetą: <https://ssta.org.uk/pdf/McCormacReview/McCormacReportSept2011.pdf>.

32. Nedzinskaitė R. 2015. Mokytojas kaip transformacinis lyderis: faktas ar fikcija. Švietimo problemos analizė [interaktyvus], Nr. 5 (129)] [žiūrėta 2019 m. Balandžio 3 d.]. Prieiga per internetą: [https://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/SPA%202015%20sausis%20Nr5%20\(129\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/SPA%202015%20sausis%20Nr5%20(129).pdf)

33. Projektas „Bendrojo ugdymo mokytojų bendrųjų ir dalykinių kompetencijų tobulinimas“ Dalykinių kompetencijų tobulinimo poreikio ir turinio analizė. 2018. Kokybinio tyrimo ataskaita.

34. Pileičikienės N., 2012. Studijų rezultatų integravimas į studijų programas: bendrųjų mokėjimų paradigma: daktaro disertacija. Kaunas.

35. Pukinskaitė K., Jakimavičienė A., Sadauskienė R. 2016. Pedagogų kvalifikacinės kategorijos įtaka ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo/si kokybei.

36. Paurienė G. 2017. Pedagogų profesinės kompetencijos ugdymas savaiminiu mokymuisi: daktaro disertacija. Vilnius.

37. Pukelis K.; Smetona A. 2014. Studijų kokybės terminų žodynas analizė [interaktyvus]. Vilnius, Vilniaus universiteto leidykla. [žiūrėta 2019 m. Balandžio 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://skktg.vdu.lt/downloads/Terminu-zodynas-20140911.pdf>.

38. Raipa A., Velička A. 2003. Valstybės tarnautojų mokymo - lavinimo turinio ir formų pokyčiai // Viešoji politika ir administravimas: mokslo darbai [interaktyvus]. Vilnius: Mykolo Romerio

- universiteto Leidybos centras [žiūrėta 2019 m. Balandžio 3 d.]. Prieiga per internetą: [https://www.mruni.eu/kpf_dokumentai/fakultetas/Leidiniai/MRU%20VSVT%20\(21\)%202019-01.pdf](https://www.mruni.eu/kpf_dokumentai/fakultetas/Leidiniai/MRU%20VSVT%20(21)%202019-01.pdf)
39. Brazienė R.; Aidas U.; Žukauskas M. 2014. Inovatyvių pedagogų kvalifikacijos tobulinimo formų tyrimo ataskaita [interaktyvus]. Vilnius. [žiūrėta 2019 m. Balandžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.upc.smm.lt/projektai/pkt/rezultatai/Inovatyviu_pedagogu_kvalifikacijos_tobulinimo_for_mu_tyrimas.pdf>.
40. Sajienė L. 2009. Profesijos mokyti karjeros planavimas: poreikiai ir problemos.
41. Slavinskaitė N.; Slavinskaitė D. 2014. Švietimo decentralizacija.
42. Smilgienė J. 2012. Ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogų kompetencijų tobulinimo poreikis bei galimybės dalyvaujant profesinėje veikloje. Mokytojų ugdymas [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 3 d.]. Prieiga per internetą: <file:///C:/Users/DELL/Downloads/6099843.pdf>.
43. Švietimo problemos analizė. 2014. Kaip didinti mokytojų profesionalumą? Nr.16 (1210 ISSN 1822 – 4156.[interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/Kaip-didinti-mokytoju-profesionaluma_2014.pdf>.
44. Trakšėlyš K.; Martišauskienė D. 2013. Pedagogų profesionalizacijos aspektai modernioje visuomenėje [interaktyvus]. Klaipėdos universitetas. [Žiūrėta 2019 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <file:///C:/Users/DELL/Downloads/168-2649-1-PB.pdf>.
45. Targamadzė V. 2016. Gera bendrojo ugdymo mokykla: mimikrija ar metamorfozė? // Socialinis ugdymas.
46. The General Teaching for Scotland. [interaktyvus], [žiūrėta 2019 m. balandžio 3 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.gtcs.org.uk/TeacherJourney/scotlands-education-system.aspx>>.
47. Kalargyrou V.; Woods R.H. 2011. Wanted: training competencies for the twenty- first century", International Journal of Contemporary Hospitality Management.
48. Vengrienė B. 2006. Paslaugų vadyba. Vilnius.
49. Zaukienė A. 2005. Pradinių klasių mokytojo profesinės kompetencijos įsivertinimas. Pedagogika.
50. Žadeikaitė L.; Railienė A. 2009. Socialinio pedagogo kaip profesijos patarėjo veiklos funkcijos ir kompetencijos: teorinės prielaidos. Socialinis ugdymas.

Dokumentai:

1. Švietimo įstatymas. 2011 [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. Rugsėjo 10d.] <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.395105>>
2. Valstybės švietimo strategija (2013 – 2022). 2013. [interaktyvus]. [žiūrėta 2018m. rugsėjo 5d.] <https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/02/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf>
3. Mokymosi visą gyvenimą memorandumas. 2011 [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. sausio 3d.] <http://www.lssa.smm.lt/lt/wp-content/uploads/2014/06/Memorandumas_2001.pdf>
4. Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija. 2008 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. sausio 6 d.] <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.329216>>.
5. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas. (2014). [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. vasario 3d.] <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ce0399a00cd411e497f0ec0f2b563356>>.
6. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas.2017 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2019m. kovo3d] <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/10c6bfd07bd511e6a0f68fd135e6f40c>>.
7. Geros mokyklos koncepcija.2015. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2019 m. kovo 10d.] <<https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/Geros%20mokyklos%20koncepcija.pdf>>.
8. Valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų kvalifikacijos tobulinimo nuostatai. 2008.[interaktyvus]. [žiūrėta 2019m. kovo 7d.] <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.295263/asr>>.

PRIEDAI

Gerbiami mokytojai,

- Esu Klaipėdos universiteto, švietimo vadybos II kurso magistro studentė Giedrė Gedrimaitė. Atlieku tyrimą, kurio tikslas yra išsiaiškinti mokytojų kvalifikacijos tobulinimosi galimybes Lietuvos ir Škotijos kontekste. Labai prašau atsakyti į visus šio klausimyno klausimus, pažymint Jums tinkantį atsakymo variantą. Prašome apibraukti skaičių prie Jūsų nuomonę atitinkančio atsakymo arba įrašyti savo atsakymą. Anketos pildymas truks iki 15 min. Jūsų dalyvavimas šioje apklausoje yra labai svarbus, nes Jūsų turima patirtis padės tobulinti pedagogų kvalifikaciją Lietuvoje ir Škotijoje.
- Klausimynas yra anoniminis. Vardo ir pavardės rašyti nereikia. Anonimiškumas ir gautų duomenų konfidencialumas yra garantuojamas. Tyrimo duomenys bus panaudoti tik apibendrinant.
- Ačiū už Jūsų skirtą laiką.

1. Jūsų lytis:

1. Moteris
2. Vyras

2. Jūsų amžius:

1. 20 – 25
2. 25 – 30
3. 30 – 35
4. 35 – 40
5. 40 – 45
6. 45 – 50
7. 50 ir daugiau ...

3. Jūsų kvalifikacinė kategorija:

1. Neatestuotas mokytojas
2. Mokytojas
3. Vyresnysis mokytojas
4. Mokytojas metodininkas
5. Mokytojas ekspertas

4. Kiek metų dirbate pedagoginį darbą:

1. 1 – 5
2. 5 – 10
3. 10 – 15
4. 15 – 20
5. 20 – 25
6. 25 – 30
7. 30 ir daugiau ...

5. Jūs dirbate:

1. Pilnu etatu
2. Puse etato

6. Geografinė mokyklos padėtis:

1. Didmiesčio
2. Miesto
3. Miestelio
4. Kaimo

7. Prašome įvertinti, kokios priežastys, lemia Jūsų pedagoginį kvalifikacijos tobulinimąsi. (Įvertinkite visus teiginius, pasirinkdami Jums tinkamiausią atsakymo variantą.)

Eil. Nr.	Teiginys	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
1.	Asmeninė motyvacija	1	2	3	4	5
2.	Mokyklos administracijos/vado vo skatinimas	1	2	3	4	5
3.	Noras įgyti kvalifikacinę kategoriją	1	2	3	4	5
4.	Finansinis paskatinimas	1	2	3	4	5
5.	Išduoti sertifikatai	1	2	3	4	5
6.	Konkurencija	1	2	3	4	5

8. Jūsų nuomone, ar mokykloje yra skiriamas pakankamas dėmesys pedagogų profesinės kvalifikacijos tobulinimui/si. (Pažymėkite Jums tinkamiausią atsakymo variantą.)

Eil. Nr.	Teiginys	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
----------	----------	---------	-------	---------	--------	--------

1.	Mokykloje yra tyrinėjami pedagogų poreikiai kvalifikacijos tobulinimui/si	1	2	3	4	5
2.	Mokykloje yra aiški strategija, kaip ir kada pedagogai kelia kvalifikaciją	1	2	3	4	5
3.	Mokykloje kasmet vykdoma apklausa raštu, susijusi su kvalifikacijos tobulinimu	1	2	3	4	5
4.	Mokyklos vadovas bendrauja individualiai su pedagogu, aptariant jo kvalifikacijos tobulinimosi poreikius ir galimybes	1	2	3	4	5
5.	Pedagogai patys rūpinasi savo kvalifikacijos tobulinimu	1	2	3	4	5
6.	Mokykloje yra numatytos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo procedūros	1	2	3	4	5
7.	Vadovas teikia visokeriopą paramą	1	2	3	4	5

	pedagogams keliantiems kvalifikaciją					
8.	Mokykloje yra sukurta pedagogų motyvavimo sistema	1	2	3	4	5

9. Kaip Jūs manote, su kokiomis problemomis pedagogai susiduria norėdami kelti savo pedagoginę kvalifikaciją. (Parašykite savo asmeninę nuomonę).

10. Ar Jūs turite susidariusi savo pedagoginį kvalifikacijos planą. (Pažymėkite Jums tinkamą atsakymo variantą.)

1. Taip
2. Ne

11. Kokiais dokumentais Jūs vadovaujatės, tobulinant savo pedagoginę kvalifikaciją. (Pasirinkite ir pažymėkite Jums tinkamiausią atsakymo variantą.)

Eil. Nr.	Teiginys	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
1.	Valstybės švietimo įstatymas	1	2	3	4	5
2.	Mokyklos strateginis planas	1	2	3	4	5
3.	Savivaldybės strateginis planas	1	2	3	4	5
4.	Mokyklos metinės veiklos	1	2	3	4	5

	programa					
5.	Neformaliojo švietimo koncepcija	1	2	3	4	5

12. Iš kokių šaltinių Jūs sužinote apie pedagoginius kvalifikacijos tobulinimo renginius. (Pasirinkite ir pažymėkite Jums **tinkamiausią** atsakymo variantą.)

Eil. Nr.	Teiginys	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
1.	Mokyklos administracijos/vadovo	1	2	3	4	5
2.	Savivaldybės švietimo skyriaus	1	2	3	4	5
3.	Internete	1	2	3	4	5
4.	Iš kolegų	1	2	3	4	5
5.	Tiesiogiai informuoja kvalifikacijos tobulinimo centrai	1	2	3	4	5

13. Kaip dažnai Jūs tobulinate savo pedagoginę kvalifikaciją. (Pažymėkite Jums **tinkančius** atsakymo variantus.)

	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
Pedagoginės kvalifikacijos tobulinimo dažnumas	1	2	3	4	5

14. Ar šiuo metu Jūs tobulinate savo pedagoginę kvalifikaciją. (Pažymėkite Jums tinkantį atsakymo variantą.)

1. Taip, tobulinu
2. Ne, netobuliniu

15. Kokiomis priemonėmis Jūsų mokyklos vadovas skatina pedagoginį kvalifikacijos tobulinimąsi Jūsų atžvilgiu. (Pasirinkite ir pažymėkite Jums tinkamą atsakymo variantą.)

Eil. Nr.	Teiginys	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
1.	Pilnas kvalifikacijos tobulinimo renginių finansavimas	1	2	3	4	5
2.	Dalinis kvalifikacijos tobulinimo renginių finansavimas	1	2	3	4	5
3.	Teikiami padėkos raštai	1	2	3	4	5

16. Kada vyksta pedagoginiai kvalifikacijos tobulinimo renginiai. (Pasirinkite ir pažymėkite Jums **tinkamiausią** atsakymo variantą.)

Eil. Nr.	Teiginys	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
1.	Darbo metu	1	2	3	4	5
2.	Po pamokų	1	2	3	4	5
3.	Savaitgaliais	1	2	3	4	5
4.	Atostogų metu	1	2	3	4	5

17. Kokio tipo pedagoginio kvalifikacinio tobulinimo užsiėmimai Jums naudingi. (Pasirinkite ir pažymėkite Jums **tinkamiausią** atsakymo variantą.)

1. Teoriniai
2. Praktiniai
3. Teoriniai – Praktiniai

4. Kita (nurodykite) ...

18. Kur dažniausiai Jūs tobulinate savo pedagoginę kvalifikaciją. (Pasirinkite ir pažymėkite Jums tinkamiausią atsakymo variantą.)

Eil. Nr.	Teiginys	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
1.	Miesto, rajono mokyklose	1	2	3	4	5
2.	Savo mokykloje	1	2	3	4	5
3.	Užsienyje	1	2	3	4	5
4.	Regioniniuose mokytojų rengimo centruose	1	2	3	4	5
5.	Kvalifikacijos tobulinimo centruose, esančiuose prie universitetų	1	2	3	4	5

19. Kokie yra Jums veiksmingiausi pedagoginiai kvalifikacijos tobulinimo būdai. (Prašome įvertinti balu (1,2,3,4,5) pažymėdami Jums tinkamą atsakymo variantą. 1 balas reikštų – neveiksmingas, 5 balai – labai veiksminga.)

Eil. Nr.	Kvalifikacijos tobulinimo būdai	Veiksmingumas				
		1	2	3	4	5
1.	Projektinė veikla	1	2	3	4	5
2.	Stazuotė Lietuvoje/užsienyje	1	2	3	4	5
3.	Pedagoginės veiklos tyrimas	1	2	3	4	5

4.	Edukacinė išvyka	1	2	3	4	
5.	Publikacijos	1	2	3	4	5
6.	Metodinė (-ės) diena (-os)	1	2	3	4	
7.	Meistriškumo pamoka	1	2	3	4	5
8.	Konsultavimas	1	2	3	4	5
9.	Atviroji pamoka/veikla	1	2	3	4	5
10.	Pedagoginių idėjų mugė	1	2	3	4	5
11.	Praktikumai	1	2	3	4	5
12.	Seminarai	1	2	3	4	5
13.	Kursai	1	2	3	4	5
14.	Paskaita	1	2	3	4	5
15.	Konferencija	1	2	3	4	5
16.	Ilgalaikės stažuotės	1	2	3	4	5
17.	Trumpalaikės stažuotės	1	2	3	4	5
18.	Supervizijos	1	2	3	4	5
19.	Ugdomasis konsultavimas/koučingas	1	2	3	4	5
20.	Mentorystė	1	2	3	4	5
21.	Pradedančiųjų pedagogų stovykla	1	2	3	4	5
22.	Tarpusavio ugdomasis konsultavimas	1	2	3	4	5
23.	Mini mokymai	1	2	3	4	5

20. Kokias kompetencijas Jūs ugdote kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. (Pasirinkite ir pažymėkite Jums **tinkamiausią atsakymo variantą.)**

Eil. Nr.	Teiginys	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
1.	Bendrosios kompetencijos (komunikacinė, mokymosi mokytis, naujų technologijų ir informacijos valdymas, tiriamosios veiklos, socialinė, meninė, vadybinė, organizacinė)	1	2	3	4	5
2.	Didaktinės kompetencijos (mokinio pažinimo, ugdymo/si planų kūrimo, mokinių motyvavimo ir paramos jiems, ugdymo turinio planavimo ir tobulinimo, ugdymo/si proceso, valdymo, mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo)	1	2	3	4	5
3.	Dalykinės kompetencijos (orientuotos į praktinę)	1	2	3	4	5

	veiklą)					
--	---------	--	--	--	--	--

21. Po kvalifikacijos tobulinimosi renginių Jūs dažniausiai: (Pasirinkite ir pažymėkite Jums **tinkamiausią** atsakymo variantą.)

Eil. Nr.	Teiginys	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
1.	Dalinatės gauta/įgyta informacija metodiniuose susirinkimuose	1	2	3	4	5
2.	Dalinatės gauta/įgyta informacija su kolegomis	1	2	3	4	5
3.	Nesidalinu, gauta/įgyta informacija, o pritaikau praktinėje veikloje	1	2	3	4	5
4.	Dalinatės gauta/įgyta informacija mokytojų tarybos posėdžiuose	1	2	3	4	5

22. Kaip Jūs manote, ar pedagogai yra patenkinti kvalifikacijos tobulinimosi: (Pasirinkite ir pažymėkite Jums **tinkamiausią** atsakymo variantą.)

Eil. Nr.	Teiginys	Niekada	Retai	Kartais	Dažnai	Visada
1.	Sudaromomis	1	2	3	4	5

	sąlygomis					
2.	Teikiamu finansavimu	1	2	3	4	5
3.	Kokybe renginiuose	1	2	3	4	5
4.	Tinkamu ir organizuotu planavimu	1	2	3	4	5

23. Kas Jūsų nuomone lemia sėkmingą pedagoginės kvalifikacijos tobulinimąsi.
(Parašykite savo asmeninę nuomonę.)

24. Kaip Jūs manote, ar sudaromos tinkamos sąlygos tobulinti pedagoginę kvalifikaciją Jūsų atžvilgiu. (Parašykite savo asmeninę nuomonę.)

25. Kokie būtų Jūsų siūlymai, siekiant sudaryti geresnes sąlygas pedagogų kvalifikacijos tobulinimui(si). (Parašykite savo asmeninę nuomonę.)

Ačiū už Jūsų atsakymus

Dear teachers,

- My name is Giedre Gedrimaite and I study Education management at Klaipeda University . I am conducting research which aims to discover the opportunities for advancing teachers' qualification in Lithuania and Scotland. Please answer all the questions below. Please circle the number or input your answer. The completion of the questionnaire will take no longer than 15 minutes. Your participation is very important and appreciated as your experience will help improve teacher's qualification in Lithuania and Scotland.
- All of your answers are anonymous. You do not have to record your name or surname. Anonymity and confidentiality is guaranteed. This data will only be used to summarise this research.
- Thank you for your time.

1. Gender:

1. Female
2. Male

2. Age:

8. 20 – 25
9. 25 – 30
10. 30 – 35
11. 35 – 40
12. 40 – 45
13. 45 – 50
14. 50 and more ...

3. Your qualification:

6. Uncertificated teacher
7. Teacher
8. Senior Teacher
9. Teacher Methodologist
10. Teacher Expert

4. How many years you have been teaching:

8. 1 – 5
9. 5 – 10
10. 10 – 15
11. 15 – 20
12. 20 – 25
13. 25 – 30
14. 30 and more ...

5. You are working:

- 3. Full time
- 4. Part - time

6. School is located in the:

- 5. Larger city
- 6. City
- 7. Town
- 8. Village

7. What are your reasons for improving your qualification? (Please consider all statements and circle the **most appropriate answer.)**

No	Statement	Never	Rarely	Sometimes	Often	Always
1.	Personal motivation	1	2	3	4	5
2.	Motivation from school administration/principal	1	2	3	4	5
3.	Willingness to acquire a qualification category	1	2	3	4	5
4.	Financial bonuses	1	2	3	4	5
5.	Sertificates	1	2	3	4	5
6.	Competition	1	2	3	4	5

8. In your opinion, is sufficient attention paid to the professional development of teachers at school? (Please select most **suitable option.)**

No	Statement	Never	Rarely	Sometimes	Often	Always
1.	At school, the needs of teachers for professional development are investigated	1	2	3	4	5
2.	The school has a clear strategy on how and when educators improve	1	2	3	4	5

	their qualifications					
3.	The school carries out a survey questionnaire on qualification development annually	1	2	3	4	5
4.	The school principal communicates individually with the teacher, discussing his / her qualification development needs and possibilities	1	2	3	4	5
5.	Educators themselves take care of their qualification development	1	2	3	4	5
6.	The school has policies for teacher qualification development	1	2	3	4	5
7.	The principal provides full support to educators who improve their qualifications	1	2	3	4	5
8.	There is teachers' motivation system in the school	1	2	3	4	5

9. In your opinion, what problems teachers are facing when improving their pedagogical qualifications? (State your personal opinion.)

--

10. Do you have teaching qualification plan? (Please select most suitable option.)

- 3. Yes
- 4. No

11. What documents do you follow to improve your pedagogical qualifications? (Please select most suitable option.)

No	Statement	Never	Rarely	Sometimes	Often	Always
1.	State Education Law	1	2	3	4	5
2.	School's Strategic Plan	1	2	3	4	5
3.	Municipal Strategic Plan	1	2	3	4	5
4.	School's Annual Activity Programme	1	2	3	4	5
5.	The Concept of Non-Formal Education	1	2	3	4	5

12. From what sources do you learn about pedagogical qualification improvement events? (Please select most suitable option.)

No	Statement	Never	Rarely	Sometimes	Often	Always
1.	From the school administration / principal	1	2	3	4	5
2.	Municipal Education Department	1	2	3	4	5
3.	Internet	1	2	3	4	5
4.	Colleagues	1	2	3	4	5
5.	Qualification Improvement Centers inform me directly	1	2	3	4	5

13. **How often do you improve your pedagogical qualifications?** (Tick the options for your **answer**)

	Never	Rarely	Sometimes	Often	Always
Frequency of improvement of pedagogical qualification	1	2	3	4	5

14. **Are you currently improving your pedagogical qualifications?** (Please tick the **appropriate** option for you.)

- 3. Yes, I'm improving
- 4. No, I'm not improving

15. **What measures does your school principal use to promote pedagogical qualification improvement or you?** (Please select most **suitable** option.)

No	Statement	Never	Rarely	Sometimes	Often	Always
----	-----------	-------	--------	-----------	-------	--------

1.	Full funding of qualification improvement events	1	2	3	4	5
2.	Partial funding of qualification improvement events	1	2	3	4	5
3.	Thank-you letters are presented	1	2	3	4	5

16. **When do pedagogical qualification improvement events take place?** (Please select most **suitable** option.)

No	Statement	Never	Rarely	Sometimes	Often	Always
1.	During work	1	2	3	4	5
2.	After classes	1	2	3	4	5
3.	Weekends	1	2	3	4	5
4.	During holidays	1	2	3	4	5

17. **What kind of pedagogical qualification improvement classes are useful for you?** (Select and tick **the most appropriate** answer for you)

5. Theoretical
6. Practical
7. Theoretical – Practical
8. Other (please specify) ...

18. **Where do you usually improve your pedagogical qualifications?** (Please select most suitable answer.)

No	Statement	Never	Rarely	Sometimes	Often	Always
1.	City, district schools	1	2	3	4	5
2.	Your school	1	2	3	4	5

3.	Abroad	1	2	3	4	5
4.	Regional teacher training centre	1	2	3	4	5
5.	Qualification development centres at University	1	2	3	4	5

19. What are the most effective ways to improve your pedagogical qualifications?

(Please rate on a scale of 1 to 5 (1, 2, 3, 4, 5) by ticking the correct answer for you 1 - not effective, 5 - very effective)

No	Qualification improvement methods	Effectiveness				
		1	2	3	4	5
1.	Project activities	1	2	3	4	5
2.	Internship in Scotland/Abroad	1	2	3	4	5
3.	Study of pedagogical activities	1	2	3	4	5
4.	Educational trip	1	2	3	4	
5.	Publications	1	2	3	4	5
6.	Methodological day (s)	1	2	3	4	
7.	Master lesson	1	2	3	4	5
8.	Consultations	1	2	3	4	5
9.	Open lesson/activity	1	2	3	4	5
10.	Fair of pedagogical ideas	1	2	3	4	5
11.	Practicum	1	2	3	4	5
12.	Seminar	1	2	3	4	5
13.	Courses	1	2	3	4	5

14.	Lecture	1	2	3	4	5
15.	Conference	1	2	3	4	5
16.	Long internship	1	2	3	4	5
17.	Short internship	1	2	3	4	5
18.	Supervising	1	2	3	4	5
19.	Educational counseling/coaching	1	2	3	4	5
20.	Mentoring	1	2	3	4	5
21.	Camp for beginner educators	1	2	3	4	5
22.	Mutual educational counseling	1	2	3	4	5
23.	Mini teaching	1	2	3	4	5

20. What competencies do you develop in qualification improvement events?

(Select and tick the most **appropriate** answer for you.)

No	Statement	Never	Rarely	Sometimes	Often	Always
1.	General competencies (communication, learning to learn, management of new technologies and information, research activities, social, artistic, managerial, organizational)	1	2	3	4	5
2.	Didactic	1	2	3	4	5

	competencies (student cognition, curriculum development, pupil motivation and support, curriculum planning and improvement, education / learning process, management, student achievement and progress assessment)					
3.	Subject-specific competencies (competencies oriented to practical activities)	1	2	3	4	5

21. **After qualification improvement events, you most often:** (Please select most suitable option.)

No	Statement	Never	Rarely	Sometimes	Often	Always
1.	Share the information you have received / obtained in methodological meetings	1	2	3	4	5
2.	Share the information you have received /	1	2	3	4	5

	obtained with colleagues					
3.	Do not share received / obtained information, but apply in practical activities	1	2	3	4	5
4.	Share the information you have received / obtained in teacher council meetings	1	2	3	4	5

22. **In your opinion: teachers are happy with qualification development:** (Please select most **suitable** option.)

No	Statement	Never	Rarely	Sometimes	Often	Always
1.	Conditions	1	2	3	4	5
2.	Funding	1	2	3	4	5
3.	Standards at events	1	2	3	4	5
4.	Appropriate and organised planning	1	2	3	4	5

23. **In your opinion: teachers are happy with qualification development?** (Write your **personal opinion.**)

24. In your opinion, are the right conditions created for improving your pedagogical qualifications? (Write your personal opinion.)

25. What would be your suggestions for facilitating the improvement of teachers' qualifications? (Write your personal opinion.)

Thank you for your answers